

ΤΟ ΧΑΡΕΜΙ

Σὰ λάγγεμα, μέσ στὸ πνιχτὸ τὸ δείλι, τὸ μελιέμι
 λουφάζει. Ἡ ζέστη πλάκωσε τ' ἀνάλαφρα φελούκια.
 Λές καὶ τὰ δέντρα γράφονται μ' ἀράπικο καλέμι
 καὶ λές ἰδρώνον στὰ τζαμιὰ τὰ πέτρινα καβούκια.

Μές στὸ βαιθὺ τοῦ Πατισὰχ νοσταλγικὸ χαρέμι
 χύνουν μαυλίστρες μυρωδιές τὰ ἡδονικὰ τοιμπούκια.
 Κ' ἡ σάρκα ἢ λάγνα καίγεται κι ἀνάφτουν, καθὼς τρέμει,
 πάνω σ' ἀλάβρασια βυζιά τὰ πορφυρὰ μπουμπούκια.

Κι ὀλόρθα, μέσ στοῦ κορωμοῦ τὴν ἐρωτιάρα ζάλη,
 λαμπρά, χρυσελεφάντινα, περνοῦν τ' ἀνιρίκια κάλλη
 κι ὁ λογισμὸς ὁ ἀγλύκαντος ταράζει καὶ σπαράζει.

Καὶ μέσ στὴν ξάστερη νυχτιά π' οὐδ' ἓνα φύλλο σείεται,
 σὰ νάτανε τὸ γαύριασμα τοῦ πόθου πὸν ξεσχίεται,
 κάποιον σκνί, κυτιάζοντα τὸν ἴσκιον του, γουρλιάζει.

Ο. ΜΠΕΚΕΣ

ΤΟ ΚΟΙΜΗΤΗΡΙ

Μές σῆς βαθύσκιωτης Σταμπούλ τὴν ἀγιασμένη χώρα,
ἄμωμοι κείτονται οἱ νεκροὶ σὲ δρόσο παραδείσια.

Κι ἀπάνω τους τ' ἀγέραστα τοῦ πόνου κυπαρίσσια
λὲς καὶ μετροῦν στὰ χρόνια τους τὴν ἄσωστή τους ὥρα.

Κ' εἶτε περνάει τῶν μελιτεμιῶν δροσολουσμέν' ἢ μπόρα,
εἶτε τοῦ γήλιου τ' αὐγινὰ καὶ δειλινὰ μεθύσια
ξυπνοῦν σιὰ στήθια ἕναν παλμὸ γιὰ τῆς ζωῆς τὴ γνώρα,
αὐτοὶ κοιμοῦνται ἀτάραχοι μές σ' εὐτυχιὰ περίσσια.

Μονάχα, ὅποταν κρεμαστῆ τ' ὀλόγιμο φεγγάρι
σὲ κάποιου πλάτανου κορφῆ σὰν κίτρινο φανάρι,
τότες τ' ἀσημοχρύσωτα τοῦ Βόσπορου ἀκρογιάλια,

σὰν κάποιου ὄνειρου ἀναλαμπὲς στὸν ὕπνο τους χαράζουν.

Κι ἀπὸ τοὺς ἴσκιους τῶν κλαδιῶν στοὺς τάφους τους φαντάζουν
ν' ἀργοσαλεύουν πένθιμα τὰ πέτρινα κεφάλια.

Η ΚΑΣΤΕΛΑΝΑ

Μές στὰ κρουσιά, μυστηριακὰ καὶ γαληνά σου πάγκα
οἱ παγωνιὲς κρουσιάλλιασαν τῆς λίμνης τὸ νερό.

Κ' ἢ λόλευκη μαρμάρωσε κ' ἢ σιντεφένια ἢ βάρκα,
σὰν κύκνου πού κοιμήθηκε τὸ λαγαρὸ φτερό.

Μὰ ἐσύ, γυμνή, καὶ σὲ σκαμνὶ σκυμμένη ἀστραφτερό,
τοῦ κόμη σου τὰ οἰκόσημα μὲ τὴν παμπάλαιη μάρκα
σὲ κοπανάκια ὀλόχρυσά περνᾷς ἀπὸ καιρό,
καὶ τὸ σαμούρι γαργαλᾷ τὴ ροδωτὴ σου σάρκα.

Νάμουν κοντά σου, νὰ σοῦ πῶ τὴν ἱστορία τὴ μιάνα,
τὴν ἱστορία τὴν παλιά τοῦ πύργου τοῦ παλιοῦ,
π' ὁ τρουβαδοῦρος ἀγαπᾷ τὴν ὥρια καστελάνα . . .

Κι ὡς φτάσω ἐκεῖ πού γίνεται κάθε καρδιά κομμάτια,
θὰ πάψω — κι ἄλλαλοι κ' οἱ δυὸ θὰ γύρουμε τὰ μάτια
στὰ λιγωμένα χρώματα τοῦ ἀτζέμικου χαλιοῦ . . .

Η ΔΟΥΚΙΣΣΑ Η ΧΛΩΜΗ

Στοῦ πύργου τὴν ἱστορικὴ τὴν πόρτ' ἀγνάντια
προσμένει τ' ὀλομέταξο παῖτόνι.

Ἄχτιδολούζουνε στὰ οἰκόσημα διαμάντια
τ' ἀστραφτερὸ τῆς πόρτας του μαόνι.

Κ' ἢ δούκισσα, ἢ χλωμὴ σὰν ἀνεμώνη,
πού ἢ τιότη της τοῦ χάρου πάγει ἐνάντια,
σηκώνοντας προβάλλει ἀπ' τὸ σαλόνι
τὰ μαῦρα της τὰ πέπλα μ' ἄσπρα γάντια.

Κι ὡς πήδηξε ψηλὰ τὸ σκαλοπάτι,
καὶ μὲ πλατάγιασμα πλατὺ καὶ χρυσαφένιο
κυλήστηκε τ' ἀμάξι σιὸ τριόδι,

μαρμαρωτὸ λὲς ἔμεινε σιὸ μάτι
τὸ φῶς πῶχει χαράξει, κοντυλένιο
μὲς ἀπ' τὴ διάφανη τὴν κάλιθα τ' ἄσπρο πόδι.

Ἦ Ο ΜΠΕΚΕΣ

ΕΞΑΣΤΙΧΑ

Στὴ Δδα Ν.

1

Καθόμεσταν σιὸ βράχο καὶ κνιτάζαμε
τὴ θάλασσα κι' ἐπάνω τὸ φεγγάρι
καὶ γύρω μας τὰ μάγια τοῦ βραδνοῦ
μὴν ἀρμονία ἀνάκρουαν βαγνέρεια.
Ἦ τὸ μοτίβο τὸ γλυκό! μὲ πόση χάρι
μοῦ τῶδωκες σιτὴ νότια ἐνὸς φιλιοῦ!

2

Δὲ σ' ἀγαπῶ μὰ σ' ἀγαπῶ, κι' ἢ σκέψη μου
σ' αὐτὰ τὰ λίγα λόγια σταματάει
καὶ δίνει τὰ φτερά της σιτὴν ψυχὴ.
Ἦ ψυχικὲ παράδεισε, τίς χάρες σου
ὅταν κανεὶς βαθειά τον ἀναμετράει,
ζητᾷ νὰ θυμηθῆ μὰ προσευχή.

3

Μοῦδωκες τὸ ποτῆρι τ' ὀλοπόρφυρο
καὶ μοῦπες — Γῦρε πιὲς ἀπὸ τὸ νάμα
βουνήσιας, ὀλοπάρθενης πηγῆς.

"Ὡ κόσμοι ἀνιστόρητοι, ποῦ ὡς ἔφερα
σιτὰ χεῖλη τὸ ποτῆρι, σὰ σὲ θάμμα,
ἀστράψατε σιτὰ μάτια τῆς ψυχῆς!

4

'Ἡ ἀγάπη μου ρυάκι, ποῦ ἀπαλόρυνθμα
σιτὰ πόδια σου σιμὰ γλυκοκνύλει
καὶ ταπεινὰ τὰ πόδια σου φιλεῖ.

"Ὡ κάνε τὴν καρδίᾳ σου ἓνα τριαντάφυλλο
καὶ σιτὸ νερὸ ἄπλωσέ το, νὰ τὸ πάει
σιτὴ χώρα, ὅπου ἀγαποῦνε πιὸ πολὺ.

5

Τὸ δαχτυλάκι τὸ λευκὸ ποῦ σοῦ ἀγκυλώθηκε
ξεπέταξε μιὰ αἱμάτινη σταλίδα,
μαργαριτάρι κόκκινο — φωτιά.

Καὶ τὴν ποῦ κυλάει αὐτὴ σιτὴς φλέβες μου
τὴ νοιώθω κάθε μέρα καὶ μιὰ ἐλπίδα
νὰ μοῦ φτερώνη μέσα σιτὴν καρδιά.

6

Στιὸν ἰσκιὸν τοῦ βαρειοῦς, σὸν κοιμητήριου,
ποῦ συντριμμένες ἄπλωσαν ἐλπίδες
μεσ' τὴν ψυχὴ μου — λείψανα ἱερὰ —
ἄφησε τὰ γλυκόθωρα ματάκια σου
νὰ ρίχνουνε πονετικὲς ἀχτίδες,
λιγάκι φῶς, δικό σου, καὶ χαρὰ.

* Ἀθήνα, Ἰούλιος 1919.

A. ΑΡΓΗΣ

Α. ΠΡΑΣΙΝΟΥ. — ΜΙΑ ΖΩΗ

ΚΡΙΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ

Ἡ ἀνειλικρίνεια εἶναι φυσικὴ συνέπεια τῆς ἀδυναμίας. Κ' εἴταν φυσικὸ ἢ σύγχρονη φιλολογικὴ μας παραγωγή, ἀνάβρυσμα φτενὸ ἀπὸ πηγὲς φτωχὲς καὶ κομποστάλαχτες, νὰ κατηντήσῃ — μιλοῦμε γιὰ τὰ τελευταῖα πολεμικὰ μας χρόνια — μιὰ γελοία ἐπιτήδευση σκλαβωμένη ταπεινωτικὰ μέσα σὲ ξένες καὶ ἀξεδιάλυτες ἀκόμη γιὰ μᾶς λογοτεχνικὲς ἀντιλήψεις.

Γιὰ ἓνα παιδικήσιο μυαλὸ ποῦ δὲν ἔχει τὴ δύναμη ν' ἀντιλαμβάνεται καὶ νὰ χωνεύῃ, ὁ πιὸ σοφὸς δάσκαλος μπορεῖ νὰ σταθῇ ἓνας ἐπικίνδυνος ἐχθρὸς. Κι αὐτὸ εἶναι μιὰ ἐπιστημονικὴ ἀλήθεια, μιὰ κοινότατη ἀλήθεια ποῦ βρίσκει τὴν ἀπόδειξή της, κάθε μέρα, μέσα στὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπινου ὄργανισμοῦ. Εἶναι ἴσως ἐξευτελιστικὸ νὰ συγκρίνουμε τὸ μυαλὸ μὲ τὸ στομάχι γιὰ νὰ ἐπιτύχουμε μιὰ πιὸ φωτεινὴ δικτύωσή της ἰδέας μας. Ὅταν ὅμως πρόκειται γιὰ τὴ σύγχρονη καλλιτεχνικὴ μας νόηση, μᾶς φαίνεται πὼς μιὰ τέτοια σύγκριση δὲν ταπεινώνει καθόλου τὸ προνομιούχο αὐτὸ ὄργανο, γιατί ἔχουμε βαθειὰ τὴν πεποίθησιν πὼς ὁ ἐγκέραλός μας δὲν ἀπόκτησε ἀκόμα τὴν ἀπόλυτα ἰσορροπημένη ἐκείνη τελειότητα, ποῦ ἀπαιτοῦνε τὰ ζητήματα μιᾶς τόσο ἀψηλῆς στοχαστικότητας.

Ἐπειτα κάνουμε κριτικὴ. Κι δὲν πρέπει νὰ ξεχνῶμε πὼς ἡ κριτικὴ κατάντησε ἐκεῖνο ποῦ ἔπρεπε ἀνεκκλήθῃ νὰ εἶναι, μιὰ ψυχολογικὴ δηλαδὴ ἀνάλυση τῆς προσωπικότητας ποῦ κατ' ἀνάγκηθ' ἀκθροεπίσυν οι συγγραφεῖς — ἀκόμη καὶ ἂν σταθοῦν ἀντικειμενικοὶ — μέσα στὰ ἔργα ποῦ καταπιάστηκαν. «Δὲν πρέπει νὰ συγκρίνουμε τὸν καλλιτέχνη, λέγει ὁ Remy de Gourmont, παρὰ μὲ τὸν ἴδιον τὸν ἐαυτὸ του». Κι ἀκόμη δὲν πρέπει νὰ ξεχνῶμε πὼς ἡ ψυχολογία εἶναι βέβαια ἐπιστῆμη καὶ πὼς τὰ ἀντικείμενα τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρευνας ἀποτελοῦν γι' αὐτὴνα τὴν πιὸ ἀπόλυτη δημοκρατία. Γι' αὐτὸ, προχωροῦμε λέγοντας πὼς τὸ μυαλὸ εἶναι τὸ στομάχι τῶν ἰδεῶν, πὼς τὸ παιδικήσιο μυαλὸ θὰ πάθῃ τὸ δίχως ἄλλο, ἀπὸ σοβαρὲς καὶ δυσκολοχώνευτες ἰδέες, καθὼς τὸ παιδικήσιο στομάχι ἢ τὸ στομάχι τὸ ἀρρωστο ἀπὸ τὴν πιὸ ὑγιεινὴ μὰ δυσκολοχώνευτη τροφή. Κι αὐτὸ εἶναι, καθὼς εἶπαμε, μιὰ κοινότατη ἐπιστημονικὴ ἀλήθεια ποῦ ἐκκρυστάλληκε τέλει στὴν Εὐρώπη, τόσο στὴν γαλλικὴ ὅσο καὶ στὴν παιδαγωγικὴ καὶ ποῦ ἔδωσε μάλιστα καὶ στὴ φιλολογία της — μποροῦμε νὰ τὸ ποῦμε συμπληρώνοντας τὴν κεντρικὴ ἰδέαν τοῦ ἔργου — τὸν Disciple τοῦ Bourget, τὸ μόνον ἀριστούργημα ποῦ μποροῦσε νὰ δώσῃ.

Ἐμεῖς δὲν τὴν ξέρουμε ἀκόμη. Συνηθισμένοι ἀπὸ τὰ σχολεῖά μας νὰ ψευτοκοῦμε καὶ νὰ μισοκαταλαδοκίνομε, ἀρρωστήσαμε τὸ μυαλὸ μας σὲ θαμνὸ

πού να μη νοιώθουμε τή λογική και μάλιστα τήν απόλυτη λογική πού είναι ή βάση κάθε τέχνης. Είμαστε τὰ παιδικήσια κεφάλια πού σκύψανε άπρόσεχτα κι άφηρημένα πάνω στά θρανία τής σοφής Εύρώπης, άρπάζοντας πότε πότε μέ τ' αὐτὶ μερικὲς κομματιασμένες κι ασυνάρτητες φράσεις άπό τὸ σύστημα τής διδασκαλίας τής. Δέν έχουμε οὔτε τήν ὑπομονή πού χρειάζεται γιά νά μελετήσουμε τή σκέψη τής οὔτε τήν αντίληψη πού χρειάζεται γιά νά χωνέψουμε τή σκέψη τής και νά τήν κάνουμε δική μας.

Όταν οἱ ξένοι κριτικοὶ μᾶς μιλοῦνε, μέ τόσο φανατισμὸ γιά τὸ νέο, γιά τὸ πρωτότυπο, άποφεύγουν βέβαια νά μᾶς επαναλάβουν πὼς ὁ συγγραφέας πού θά λογαριαστῆ γιά τέτοιος πρέπει πρῶτα πρῶτα νά εἶναι καλλιτέχνης, πρέπει νά αισθάνεται μέσα του τήν ανάγκη νά εξωτερικευθῆ, πρέπει νά ἔχη τή φλέβα τῆ δημιουργική, πὼς τὸ ἔργο πρέπει νά εἶναι πρὸ πάντων βιώσιμο, πὼς ἡ πρωτοτυπία εἶναι μονάχα ἡ ἐμορφιά τής ζωῆς του, και πὼς δέν μπορεί νά ὑπάρξη ἐμορφιά, ὅσο νεωτερικτὰ κι ἂν τῆ στολήσουμε, ἐκεῖ πού δέν ὑπάρχει ζωή. Όλ' αὐτὰ θεωροῦνται πιά σήμερα κοινοτοπίες. Τὰ εἶπε ὁ Boileau στό δέκατο ἔβδομο αἰῶνα, κι άπό τότε τὰ ξαναεἶπαν τόσοι και τόσοι, σέ τόσοις διάφοροις τόνους και σέ τόσες διάφορες λογοτεχνικές ἐποχές, ὥστε οἱ ἀλήθειες αὐτὲς κατάντησαν πιά σήμερα γιά τήν αισθητική αντίληψη τής Εύρώπης σὺν τις περίφημες ἀλήθειες τοῦ Seigneur de la Palice.— Τὸ βιώσιμο πρέπει νά εἶναι και πρωτότυπο γιά νά εἶναι περισσότερο ὡραίο και περισσότερο κατά συνέπεια βιώσιμο.— Ίσως μιὰ τέτοια κριτική διατύπωση θά μᾶς ἐζώζε άπό τήν παρεξήγηση, ἐμᾶς λαὸ ἐξαιρετικὰ ἐπιπόλαιο κ' ἐξαιρετικὰ φυγόπονο, πού δὲ συνήθισε νά σκέπτεται και πού δὲ φρόντισε ποτέ νά μελετήσῃ τήν ἐξελιστική ιστορία ὁποιασδήποτε καλλιτεχνικής, κοινωνιολογικής ἢ φιλοσοφικής ἐκδήλωσης, γιά νά τῆ νοιώσῃ προτοῦ νά τήν παραδεχθῆ.

Ἡ τελευταία μας φιλολογική παραγωγή βασίζεται ὀλόκληρη σέ μιὰ αισθητική παρεξήγηση. Στά τελευταία μας χρόνια, τὸ σύμβολο τής καλλιτεχνικής μας πίστης στάθηκε τὸ ἀκόλουθο: Τὸ νέο εἶναι ἐξάπαντος ὡραίο κ' εἶναι τὸ δίχως ἄλλο βιώσιμο. Σωτήριο κι ανακουφιστικὸ εὐαγγέλιο γιά ὅλους τοὺς ἀνάπηρους τής τέχνης, γιά τοὺς «πτωχοὺς τῷ πνεύματι», άφου τοὺς ὑπόσχεται τὸν παράδεισο τής ἐπιτυχίας ζητώντας άπ' αὐτοὺς, ὄχι τήν καλλιτεχνική φύση πού δέν ἔχουν και πού δέν μπορεί ν' ἀποκτηθῆ, παρά μόνο τὸ κυνήγημα τοῦ νέου, δηλαδή τὸν πιθικισμὸ και τήν ἀνειλικρίνεια. Κ' ὀρμήσαμε ὅλοι μας στήν κατάκτηση τής φήμης. Και πιάνουμε τήν πένα, ὄχι γιατί νοιώθουμε μέσα μας τήν ανάγκη νά εξωτερικεύσουμε τὰ αισθήματα και τις ιδέες πού μᾶς πλημμυροῦν. Πιάνουμε τήν πένα, γιά νά ντύσουμε μέ τῆ βασιλική πορφύρα τοῦ νέου αισθήματα πολὺ ἀμύθολης καταγωγῆς κ' ιδέες πού ξεπερνοῦν πολὺ σπάνια τήν ταπεινὴ ἀτμόσφαιρα τοῦ καρνείου. Κ' ἡ φιλολογία μας πού ἔπρεπε νά εἶναι, καθὼς κάθε φιλολογία, τὸ πάνθεο τής Ἑλληνικής σκέψης, κατάντησε νά εἶναι ἐνν ἀκαλαίσθητο ἐπαρχιακὸ κατ᾽στημα νεωτερισμῶν.

Τὸ κακὸ δέν πέρασε εὐτυχῶς άπαρατήρητο. Τὸ πρόσεξαν μερικοὶ. Κανείς ὅμως δὲ θέλησε ἢ δέν μπόρεσε νά βρῆ και νά καυτηριάσῃ τῆ ρίζα τοῦ κακοῦ. Ἡ πρώτη παρεξήγηση, ἡ ριζική, εἶταν φυσικὸ νά γεννήσῃ κι ἄλλες μέσα σέ μυαλὰ πού δὲ συνήθισαν νά σκέπτονται. Κ' ἔτσι δὲ φταῖμ' ἐμεῖς πού εἴμαστε μικροί. Φταῖει ἡ Εύρώπη πού στέκεται κολοσσὸς μπροστὰ μας και καταδικάζει τήν κρίση μας σέ μιὰ σύγκριση τόσο ἀπελπιστική. Δὲ φταῖμ' ἐμεῖς πού δέν καταλαβαίνουμε τήν Εύρώπη. Φταῖει ἡ Εύρώπη πού στέκεται ἀκατάληπτη γιά μᾶς. Κ' ἡ ἀντιευρωπαϊκὴ σταυροφορία ἄρχισε νά θρίσκη, τώρα τελευταία, φανατικούς ὁπαδοὺς στήν Ἑλλάδα. Πάλι καλά. Προτιμοῦμε αὐτήνα τήν ἐξέγερση, ὅσο τυφλά, ὅσο νευρικὰ κι ἂν ἄρχισε νά ἐκδηλώνεται, γιατί θά μᾶς ὀδηγήσῃ μιὰ μέρα νά νοιώσουμε ἐπὶ τέλους τήν ἀρρώστια μας και νά θεραπευθοῦμε.

Ἐκεῖνο πού ἐπαναστατοῦσε πολὺ δίκαια κάθε λογικὸ ἐγκέφαλο, εἶναι ὁ περίφημος ἀφορισμὸς τοῦ νέου, πού εἶχε στήσει, στά τελευταία μας χρόνια, τὸ θρόνο του μέσα στήν ἔρημο τής φιλολογίας μας. Ἄλλοίμονο σ' ἐκεῖνον τὸν τεχνίτη πού αισθάνονταν τήν ανάγκη νά μᾶς φανερώσῃ τήν ψυχὴ του, ὅσο βαθειά, ὅσο ἐμορφη κι ἂν εἶτανε, χωρὶς νά πάῃ προηγουμένως νά προσκυνῆ, ὀμολογώντας τήν πίστη του τὸν πνευδύναμο φιλολογικὸ μας Μολόχ. Ὁ τεχνίτης ἐκεῖνος δέν ὑπῆρχε γιά τοὺς κριτικούς τής Ἑλλάδας. Εἶτανε παλιός. Εἶταν ἕνας κοντόφωτος πού δὲ βλέπει παρά κάτω άπό τῆ μύτη του, πού δέν ἔχει εἶδηση γιά τῆ φιλολογική ζύμωση τής Εύρώπης. Και τῆ θέση του τήν ἐπαίρειν αὐθαίρετα κάθε ἐπιτήδειος ἀκροβάτης τοῦ λόγου πού δέν εἶχε ἄλλο σκοπὸ παρά τήν ὑστεροβουλία, καταβαίνοντας άπό τὸ σκονί του, νά μαζέψῃ μέσ στό πιάτο του, καθὼς ὁ σκονοβάτης, τὰ δεκάρικα θαυμαστὰ τῶν παιδιῶν και τῶν γάχχιδων.

Παλιός, κοντόφωτος κι ἀσήμαντος γραφιάς θά φανῆ, εἶμαι βέβαιος γι' αὐτό, κι ὁ Κύριος Δ. Πράσινος στοὺς φιλολογικούς μας κύκλους.

Εἶχα τήν εὐτυχίαν νά τὸν γνωρίσω άπό κοντὰ. Μοῦ ἔκανε πρό πολλοῦ τήν τιμὴ νά μοῦ χαρίσῃ τῆ φίλια του ἀκέραια, νά μοῦ ἀνοίξῃ τοὺς θησαυροὺς τοῦ μυαλοῦ και τής καρδιάς του. Και — βιάζουμε νά τὸ πῶ άπό τήν ἀρχὴ — ὁ Κύριος Πράσινος εἶναι άπό τοὺς λίγους συγκαιρίτες μας πού μελετήσανε ὀλοκληρωτικὰ τήν ἐξέλιξη τής Εύρωπαϊκῆς λογοτεχνίας, άπό τὸ Τραγοῦδι τοῦ Roland ἰσικα μέ τὰ μανιρέστα τοῦ Marinetti.

Γιά μιὰ κρίση πού συνήθισε νά σταματᾷ στήν ἐπιφάνεια, μιὰ τέτοια αισθητικὴ πολυμάθεια θά φαίνονταν ἰσως ἀσυμβίβαστη μέ τήν ὅλως διόλου ἀπλή, τήν ὅλως διόλου κοινὴ, τήν ἀρκετὰ — μπορῶ νά πῶ — ἀναχρονιστικὴ φόρμα πού πήρε τὸ μυθιστόρημά του. Λέγω πού πήρε, γιατί ὁ Κύριος Πράσινος δὲ θέλησε νά τοῦ δόσῃ καμμιά φόρμα ἢ καλύτερα δὲ σκέρτηκε τῆ φόρμα πού θά τοῦ δόσῃ. Ἐνα τέτοιο ἐλάττωμα μπορεῖ νά εἶναι τὸ χαρακτηριστικὸ ἐνὸς μέτρου τεχνίτη, μπορεῖ νά εἶναι και τὸ χαρακτηριστικὸ ἐνὸς μεγάλου ποιητῆ. Τέτοιος εἶναι κι ὁ Κύριος Πράσινος, τέτοιος φαίνεται τοῦλάχιστο μέσα στό μυθιστόρημα πού κρίνουμε: ποιητῆς ὑπερβολικὰ ὑποκειμενικὸς πού ἔδωσε στό δη-

μιούργημα του ολόκληρη τη ζωή του, πούδὲ φρόντισε ὅμως νὰ φανερώσῃ αὐτήνα τὴ ζωὴ παρὰ μὲ τὰ πιὸ κοινά, τὰ πιὸ χτυπητὰ καὶ γι' αὐτό, τὰ πιὸ ἀναμφίβολα χαρακτηριστικά της. Ἐννοιωθε τὴν ἀνάγκη νὰ μᾶς ἀνοίξῃ τὴν καρδιά του. Τὰ αἰσθήματα πού τὸν πλημμυρούσαν εἴτανε τόσο βαθιὰ καὶ τόσο βίαια, ὥστε δὲν εἶχε οὔτε τὴν ψυχραιμία νὰ σιγουρίσῃ τὴ φράση του οὔτε τὸν καιρὸ νὰ προετοιμάσῃ τὸν τύπο ὅπου θὰ ἔχυνε τὸ πολύτιμο μέταλλο τῆς καρδιάς του. Ἐχει τὸ θαυμάσιο κ' εὐγενικὸ ἐλάττωμα τῆς εἰλικρίνειας πού δὲ σκέπτεται ποτὲ πῶς θὰ μιλήσῃ, γιατί πάντα βιάζεται νὰ πῇ ἐκεῖνο πού σκέπτεται. Κ' εἴταν φυσικὸ τὸ μυθιστόρημά του νὰ πάρῃ τὴν πιὸ συνηθισμένη μορφή πού ἐπιβάλλεται μονάχη της — μπορεί νὰ πῇ κανεὶς — στὰ πολὺ ὑποκειμενικὰ τάλαντα, τὴ μορφή τοῦ αἰσθηματικοῦ ἡμερολόγιου. Ἐκεῖ μέσα ζωγράφισε ἀνεπιτήδευτα, μὲ πόση ὅμως εὐγενικὴ εἰλικρίνεια μὲ πόση λεπτὴ τρυφερότητα, μὲ τόση βαθειὰ συγκίνηση, τὰ συναισθήματα πού εἶχε ἀποταμιεύσει ἢ καρδιάτου ἀπὸ τὴ ζωὴ τῆς πρώτης του ἡλικίας, πού γιὰ μιὰ φύση τόσο ρομαντικὴ σὰν τὴ δική του δὲν μπορεί παρὰ νὰ εἶναι ὀλοκληρὴ «Μιὰ Ζωή».

Ἡ ἱστορία πού μᾶς διηγεῖται εἶναι μιὰ ἱστορία «ἀπλὴ καὶ συγκινητικὴ», καθὼς θὰ ἔλεγε ὁ Χριστομάνος, μιὰ ἱστορία πού λέγεται μὲ δυὸ λόγια ἀπὸ ἐκείνους πού δὲν ἔχουν τὴ δημιουργικὴ ικανότητα νὰ πλάθουν κόσμους, μιὰ ἱστορία πού θὰ περιορίζονταν στὴν ξερὴ συντομία ἐνὸς κοινωνικοῦ ἀνέκδοτου γιὰ κείνους πού δὲν ἔτυχε νὰ τὴ ζήσουν: Μιὰ δυστυχισμένη ἀγάπη. Ἐνας καλλιτέχνης πού ὕψωσε τὴν ἀγάπη του σὲ θρησκεία. Ἐνας καλλιτέχνης ἀδύναμος. Μιὰ κόρη ἀγνή, μιὰ ψυχὴ ἀνυπόταχτη, ἀπὸ τίς ψυχὲς ἐκείνες πού πιάνονται, χωρὶς νὰ τὸ καταλαβαίνουν, μέσα στὰ δίχτυα τοῦ ἔρωτα, πού ἐπινασσεύονται κατόπι χωρὶς νὰ μποροῦνε νὰ γλυτώσουν, μὰ πού ἐκδικοῦνται γιὰ τὴ σκλαβιά τους μὲ τὴν πιὸ τυραννικὴ ἐκδήλωση τῆς ἀγάπης τους. Καὶ τὸ πρόσωπο αὐτό, τὸ ψυχολόγησε ὁ Κύριος Πράσιнос μὲ τὴν εὐκολία ἀνθρώπου πού τὸ γνώρισε ἀπὸ κοντὰ καὶ — τολμοῦμε νὰ ποῦμε — μὲ τὴ συγκινητικὴ ἐπιείκεια τοῦ θύμκτος πού εὐλογεῖ ἀκόμη τὴ γλυκειὰ του ἐκείνη καταδίκη, μέσα στὴν ἀνυπόφορη καταδίκη τῆς πεζότητος πού τρυγυρίζει σήμερα τὴ σκέψη του καὶ τὴν καρδιά του:

«Ἐκείνη εἴτανε τρελλή, ἀνυπόταχτη, ἰδιότροπη. Ἐκεῖνος πονετικός καὶ ἡμερος. Τῆς εἰδεινε ὅλη τὴν ἀδυναμία του. Ὅσο ἡ ἀγάπη του περίσσευε, τόσο ἐκείνη ψυχραίνε καὶ προσπαθοῦσε νὰ τοῦ κάμῃ νὰ πιστέψῃ πῶς δὲν τὸν ἀγαπᾷ. Γιατί; Οἱ περισσότερὲς γυναῖκες εἶναι ἔτσι πλκσμένες. Τὸν ἀγαποῦσε καὶ ὅμως τῆς ἄρεζε νὰ τὸν βλέπῃ νὰ πονῇ. Φαίνεται πρῆλογο αὐτὸ πού σοῦ λέγω καὶ ὅμως εἴταν ἀληθινὸ. Μιὰ μέρα μὲ τὸ δελόνι πού ἔραβε τοῦ κέντησε δυνατὰ τὸ χέρι. — Ἄν μ' ἀγαπᾷς, τοῦ εἶπε, θὰ μ' ἀφήσῃς νὰ σὲ κεντήσω ὅσο θέλω χωρὶς νὰ τραβηχτή. — Γελῶντας τὴν ἀφήσε νὰ κάμῃ ὅτι θέλει. Τὸ χέρι του μάτωσε, μὰ ἐκεῖνος δὲν εἶπε τίποτα. Ἐὐχαριστημένη τὸν χεῖδεψε λέγοντας: — Τί καλὸς πού εἶσαι! — Αὐτὸς

« ὅμως γυρνῶντας τὸ πρόσωπο ἀπ' τ' ἄλλο μέρος τῆς ἔκρυψε ἓνα δάκρυ πού γέμισε τὰ μάτια του. . .

« Ἀλήθεια, βλέποντάς τὴν ψυχρὴ καὶ σὰν ἀδιάφορη, θὰ λεγε κανένας πῶς « δὲν τὸν ἀγαποῦσε πιά. Ἡ φλόγα τῶν πρώτων ἡμερῶν εἶχε πραγματικὰ « ξεθυμάνει: Ὅχι! Ἐδοκίμαζε μονάχα μιὰ παράξενη εὐχαρίστηση νὰ τὸν « βλέπῃ νὰ πονῇ γι' αὐτήνα.

« Ἦταν περήφρη γιὰ τὴν ἐξουσία πού εἶχε ἀπάνω στὴν ψυχὴ του τὴν « ἀκαχὴ καὶ τὴν πλατεία καὶ μεθυσμένη ἀπὸ τὸ θρίαμβό της δὲν ἔννοιωθε πιά « τὸ κακὸ πού τοῦ προξενούσε.

« Λένε πῶς ὅποιος ἀγαπᾷ, πονεῖ. Δὲν εἶναι ὀλοτέλα ἀληθινὸ αὐτό. Ἐχει « κάποτε ἢ ἀγάπη ἓναν βαθὺν ἐγωϊσμὸ καὶ ὁ ἐγωϊσμὸς αὐτὸς κατανατᾷ πραγ- « ματικὴ τρέλλα σὲ κάποιες γυναῖκες. Θέλουνε νὰ αἰσθάνονται πῶς τίς ἀ- « γαποῦνε, καὶ ἡ ἀνάγκη αὐτὴ τίς κάμνει σκληρόκαρδες, δεσποτικὲς, ἀληθινούς « τυρράνους, σὲ βαθμὸ, πού νὰ ρωτᾷ κανένας ἂν τωόντις ἀγαποῦν ἢ ἂν μι- « σοῦνε. Ἡ ἀδιαφορία μονάχα μπορεῖ νὰ τίς ξαναφέρῃ στὴ λογικὴ.»

Εἴτανε περήφρη γιὰ τὴν ἐξουσία της καὶ μεθυσμένη ἀπὸ τὸ θρίαμβό της. Πολὺ σωστά. Γιατί μέσα στὴν καρδιά της ἔννοιωθε νὰ βαραινῇ μιὰ ξένη ἐξου- σία καὶ ἡ φύση της ἢ ἀνυπόταχτη δὲν μποροῦσε παρὰ νὰ στυλώσῃ ἀντίκρου σ' αὐτήνα τὴν ξένη ἐξουσία τὴν ἐξουσία τὴν δική της. Τίποτα δὲν κάνει με- ρικὲς γυναῖκες τόσο φοβερὲς ὅσο ἡ πιθανότητα τοῦ αἰσθηματικοῦ κινδύνου. Κι ὅταν ὁ κίνδυνος περνοῦσε, ὅταν πειθότανε πῶς δὲν εἶναι μόνο νικημένη μὰ καὶ νικήτρα, τότε ἡ ἐξουσία της γενότανε θρίαμβος καὶ ὁ θρίαμβος μεθύσι: Ἄν μ' ἀγαπᾷς, τοῦ εἶπε, θὰ μ' ἀφήσῃς νὰ σὲ κεντήσω ὅσο θέλω χωρὶς νὰ τραβηχ- τῆς. Κι ὅταν τὸ χέρι του μάτωσε, εὐχαριστημένη, ἰκανοποιημένη, βέβαιη γιὰ τὴν ἐξουσία της, μεθυσμένη ἀπὸ τὸ θρίαμβό της, νικήτρα ὅσο καὶ νικημένη, τὸν χεῖδεψε λέγοντας: Τί καλὸς πού εἶσαι!

Εἶναι ἡ θριαμβευτικὴ κραυγὴ τοῦ σκλάβου πού κατώρθωσε νὰ σκλαβώσῃ τὸ σκλαβωτὴ.

Σ' ἓνα ἔργο τόσο αἰσθηματικὸ, ὁ συγγραφέας δὲν μποροῦσε βέβαια νὰ ἔχῃ τὴν ψυχραιμία τοῦ ἀνατόμου πού ἀνοίγει τὴν καρδιά γιὰ νὰ θρῆ τίς ψυχολογικὲς πηγὲς πού ἀναζητᾷ. Βλέπει μονάχα τὰ φαινόμενα πού φανερώ- νονται ἀπὸ τὴ συνεργία τῶν ψυχολογικῶν νόμων. Αὐτὰ τοῦ φτάνουν. Καὶ γι' αὐτό, ἡ ψυχολογία τοῦ ἔργου εἶναι, καθὼς εἶπαμε, τόσο εὐκολὴ, τόσο σπαρ- ταριστὴ, τόσο γνώριμη, τόσο ἀληθινὴ, καὶ γι' αὐτό τὸ πρόσωπο τῆς κόρης ζεῖ μέσα στὸ μυθιστόρημα τὴ ζωὴ πού ζοῦμε, καὶ γι' αὐτό μᾶς φαίνεται σὰν ἓνα πρόσωπο πού συναντήσαμε τόσες φορές μὲς στὴ ζωὴ.

Τέτοια αἰσθηματικὰ ζευγαρώματα δὲν μποροῦν νὰ ἔχουν καλὸ τέλος. Πλα- κώνει γλήγορα ἢ ψυχικὴ κούραση. Κ' ἡ κουρασμένη ψυχὴ δὲν ἔχει τὴ διορατικό- τητα νὰ προβλέψῃ τὸ κακὸ, οὔτε τὴ δύναμη καὶ τὴν εὐστροφία νὰ τὸ προλάβῃ. Εἶναι σὰν τὸν κουρατημένον στρατοκόπο πού πέρτει ἀσυλλόγιστα στὴν ἀκρὴ τοῦ ἔρη- μου δρόμου, χωρὶς νὰ τὸν ναιέξῃ γιὰ τὴ νύχτα πού πλακώνει, γεμάτη πιθανὸ

τητες κινδύνων. 'Αδιαφορεί. 'Αργά ή γλήγορα παρουσιάζεται το άσήμαντο εκείνο περιστατικό που άπειλεί την έτοιμόροπη εύτυχία. Το υποδέχεται ή άδιαφορία που ξαναφέρει, καθώς λέγει ο συγγραφέας, τις καρδιές στη λογική. Κ' ή λογική είναι ο τάφος του αίσθήματος.

Τέτοιον ένα άσήμαντο περιστατικό τελειώνει, μέσα στο έργο που κρίνουμε και τή θλιβερή ιστορία του συγγραφέα του. Κ' είν' εύχάριστο, γιατί είναι λογικό, που το περιστατικό αυτό δεν έρχεται από την υποχρέωση που έχει βέβαια ο συγγραφέας να δόση ένα τέλος στο έργο του, δεν πέφτει σαν ο από μηχανής θεός, παρά γεννιέται πολύ φυσικά, πολύ λογικά, από την ψυχολογία του έργου. 'Εκείνος πάει να σπουδάση. 'Εκείνη του γράφει κάθε δυο μονάχα μήνες, έτσι, για να τον παιδεύη. 'Εκείνος γράφει ταχτικά, παρακαλεί συμβουλεύει, τίποτα. Στο τελευταίο του γράμμα, κουρασμένος, άπελπισμένος, της γράφει «πώς εκείνος που δεν ξέρει να πονή, δεν ξέρει και ν' αγαπή, πώς είχε πάρει πιά την πικρή άπόφαση να την ξεχάση, πώς στο έξης, κι αν του γραφε άλλο γράμμα, θα της τό στείλε πίσω χωρίς να τό διαβάση.» — «'Εκλαψε ώρα πολλή. Στο αναφύλλητό της τον φώναζε σά να του έζήταε ύπήθεια.» — «Όταν όμως ή θεία της, παίρνοντάς την στην άγκαλιά της, της ρώτησε: «Θά του γράψης, παιδί μου, τώρα, δεν είναι έτσι;» — Ποτέ, της άποκρίθηκε ξεφεύγοντας απ' τό άγκάλιασμά της σά να την πίνεσε κάπου. "Αν μ' άγκαπούσε δε θα μ' έστειλε αυτό τό γράμμα. Δε θα του γράψω.» Κ' έτσι τελειώνει ουσιαστικά ή θλιβερή ιστορία του συγγραφέα. Και ξαναλέμε του συγγραφέα γιατί είμαστε βέβαιοι, σχεδόν βέβαιοι, πως ο συγγραφέας της «Μιάς Ζωής» έζησε τή ζωή που περιγράφει. 'Ο Κύριος Πράσινος έζησε τό έργο του. Κ' ή ύποψία αυτή δυναμώνει και καταντά σχεδόν θεϊσιότητα, τόσο από την έλλειψη, καθώς είπαμε, της άριστοτεχνικής εκείνης τεχνοτροπίας που φανερώνει πάντα τον άρτίστα χωρίς να πολυδείχνη την καρδιά, όσο κι από την ιδιαίτερη ζωντανότητα που χαρακτηρίζει τις φυσικές εικόνες που ζωγραφίζει, εικόνες που είδε με τά μάτια της καρδιάς του, σ' έποχή που ή καρδιά του συγκέντρωνε όλόκληρο τό είναι του, και που πήραν, χρόνια τώρα, κάτω από τό ζύμωμα της νοσταλγίας, τό αποτύπωμα της άτομικότητάς του:

« Να μπορούσα να πω ό,τι ζωντανεύει αυτή τή στιγμή στην ψυχή μου. « Παλιές σκοτεινιασμένες εικόνες, κομμάτια σκόρπια της ζωής μου που έμψυχώνει ξαφνικά ή πνοή της φαντασίας, ο πόθος που έχει τώρα σπασμένα « τά φτερά. Και ξαναβλέπω κάτι στενούς δρόμους με τά παλιά ξυλένια σπία « τια που φαίνονται σά ν' ανατριχιάζουν, βρεμένα και μαύρα, στον άνεμο που « σέρνεται στις γωνιές και σφυρίζει άπελπισμένα, σ' όλα τ' ανοίγματα, σ' όλα « τά χαλάσματα, που κουνιούνται σαν παράξενες μορφές πώχουν ζωή, σκισμέ « νες σανίδες που κρέμονται σ' ένα καρφί, ρημαγμένα παραθυρόφολλα που « θούληξαν, ξεκάρφωτοι σωληνες του βροχόνερου που άνεμίζονται σά φύδια « στο χαμηλό ούρανό που όλο σκοτεινιάζει κι όλο βροντά σκουριασμένες κα « πνοδόχες που γυρνούνε και γαβίζουν σά στόματα στην τρικυμία, παρασμέ « νες δλάστησες μιάς έποχής που βαστιούνται ακόμα σε καμμιά σκοτισμένη

« χαραμάδα του τοίχου και που τρέμουν, τρέμουν στο άλύπητο μαστίγι του « θοριά. »

Μέσα στις περιγραφές αυτές δε θα πολυβρή ο άνκνώντης; τό σχήμα και τό χρώμα που καθορίζουν όριστικά μα κάπως νεκρά τά άντικείμενα. Θα βρή πιο πολύ την κίνηση και τό αίσθημα, τά πιο χτυπητά σημάδια της ζωής, μιάς ζωής έντονης και άσθειάς σαν τή ζωή του έρωτεμένου. Σ' όλα τά έξωτερικά άντικείμενα: « σ' αυτό τό θούρκωμα τ' ούρανού, στο φυλλορόσημα των δέντρων, στα ύγρα άρώματα που κατεβάζει ο άνεμος από τους βαθύους κόρφους των θουνών, στο μονότονο χτύπημα της βροχής άπάνω στα φύλλα, μια ζωή δυνατή και γεμάτη φουσκώνει μέσα του, τόσο όρμητική που μιιάζει σαν ένα τρελλό τρέξιμο που σε κάνει να νοιώθης τή δύναμη που ξοδεύεται και να φοβασαι τήν έξάντληση πριν ακόμη νάρθη. »

Κι αυτό, γιατί ο έρωτεμένος έχει περισσότερο από κάθε άλλο να τή δύναμη να ζωντανεύη τ' άντικείμενα που τον τριγουρίζουν. Ζωντανά και άψυχα, όλα του φαίνονται ποτισμένα με τό δικό του αίσθημα, σ' όλα όλέπει και παρακολουθεί τή ψυχολογία τή δική του. Κ' είναι αξιοπαρατήρητο πως ο Κύριος Πράσινος ξεχάσε και τή ζωγραφική ακόμα — αυτός που χρόνια τώρα βαστά με τόση μαστοριά τό πινέλο — παρμένος καθώς είτανε όλόκληρος από την αίσθηματική έξομολόγηση που χρόνια του βασάνιζε τήν καρδιά. Δεν ύπάρχει καμμιά άμφιβολία, ο συγγραφέας έζησε τό έργο του. Και μου φαίνεται πως έζησε εκ των προτέρων κι όλα τά έργα — έννοώ τά πρωτότυπα — που θα μ'ε παρουσιάση στο μέλλον, γιατί εκ των προτέρων έζησε όλόκληρη τή ζωή του, όλόκληρη, καθώς λέει, « Μιά Ζωή. » 'Ο Κύριος Πράσινος σκλαβώθηκε μια για πάντα στο παρελθόν. Οι μελλοντικές τύχες του άνθρώπου, όσο κι αν ένδιφέρουν τό μορφωμένο κι ακούραστο μελετητή, δε θα ένθουσιάζουν ποτέ τον τεχνίτη. 'Ισως ή ηλικία προχωρώντας δυναμώσει περισσότερο τό τάλαντό του. Δε μου φαίνεται όμως πως θα μπορέση να τό ποικίλλη, να τό μεταβάλλη, να τό σπρώξη σε καινούργια στάδια δημιουργίας.

Τά διηγήματά του Mie Prigionì, ο Πελεκάνος που γράφτηκαν ύστερα από τό μυθιστόρημά του δε με διαψεύδουν.

'Ο Κύριος Πράσινος θα παίξη πάντα μια παθητική κιθάρα, μια κιθάρα, σά θέλατε, μονόχορδη, μα τόσο άληθινή, τόσο συγκινητική, που θα χη πάντα τό χάρισμα ν' άγγίξη κατάβαθα τήν ανθρώπινη καρδιά μας. Κ' ίσως γι' αυτό τό έργο του θα ζήση όσο θ' άνθίζουν μέσα στον ήλιο νεανικές καρδιές άναστημένες από άγάπη — δηλαδή πάντα.

Ο. ΜΠΕΚΕΣ

Η ΚΟΛΑΣΗ

ΤΟΥ ΔΑΝΤΕ ΑΛΙΓΙΕΡΗ

Ἔσμα ἔκτο.

Ὦντας ὁ νοῦς μου ἀπ' τὰ δεινὰ παρμένους τῶν δικῶν μου,
 ποῦ σὲ θαθὸ μὲ βύθισαν καὶ μὲ, ξανάρτε πίσω⁽¹⁾,
 καινούργια πάλι θάσασα καὶ νέους θασανισμένους
 ὀλέγυρά μου ξαστοχοῦσα ὅπως κουνούσα, κι' ἔθε
 γυρνοῦσα κι' ἔθε κύτταζα. Στὸν τρίτο κύκλο τώρα
 τῆς αἰώνιας βρίσκουμαι βροχῆς καὶ τῆς καταραμένης,
 τῆς κρύας καὶ τῆς βαρυᾶς. Ὀρμὴ δὲ ματαλλάζει κ' εἶδος
 ποτέ. Χαλάζι δυνατό, μαῦρο νερὸ καὶ χιόνι
 μέσα ἀπ' τὸν ἀέρα χύνονται τὸν νύχτιο καὶ μουκιάζει
 τὸ χῶμα ποῦ χωνεύει τα. Κι' ὁ Κέρβερος, θηρίο
 σκληρὸ κι' ἀλλέκοτο, τριπλὸ μὲ στόμα καὶ σκυλλίσια⁽²⁾
 πάνω ἀπ' τὸ πλήθος ἀλυχτιᾶ ποῦ ἐκεῖ 'ναὶ βουλιαγμένο.
 Τὰ μῦτια τοῦ αἱματόθωρα, κ' ἔχει το γένη μαῦρο
 καὶ λιγδερῶ, κοιλιὰ πλατειά καὶ νυγωτὰ τὰ χέρια.
 Καὶ τὰ φαντάσματα ξεσκᾶ, ξεγδέρνει, κομματιάζει.
 Σὰ σκύλλους ἢ νεροποντὴ τὰ κάμει νὰ γουρλιάζουν.
 Ἄδιάκοπα στρεφογυρνοῦν οἱ κολασμένοι οἱ μαῦροι,

(1) Κυριολεκτικά :

Στὸ γυρισμὸ τοῦ λογικοῦ ποῦ κλείστηκε στὴ λύπη
 τῶν δυὸ δικῶν μου, ποῦ καὶ μὲ μεγάλο μὲ εἶχε φέρει.

(2) Caninamente.

κρυψώνα στὸ ἓνα τους πλευρὸ νὰ κάμουνε με τ' ἄλλο.⁽¹⁾
 Μόλις ποῦ ὁ μέγας σκούληκας, ὁ Κέρβερος, μᾶς εἶδε
 κι' ἀνοίγωντας τὰ στόματα τὰ δόντια τοῦ ἔδειξέ μας.
 Μερὶὰ δὲν ἔχει στὸ κορμὶ ποῦ ἀτάραχη νὰ μνήσκη.⁽²⁾
 Τότε τὰ χέρια ἀνοίγωντας πῆρε ὁ Ὀδηγός μου χῶμα
 καὶ μὲ φουχιτιᾶς ὀλόγιομες στὶς καταπίθρες μέσα
 τὶς πεινασμένες τό ριξε. Κι' ὡς τὸ σκυλλὶ ποῦ ἀλύχτα
 τὸ λιμασμένο, τὴ θροφή βουβαίνεται ὡς δαγκάσει,
 γιὰτὶ μονάχα νὰ τὴ φάη μανίζει, ἐκάμην ὅμοια
 καὶ τὰ σαγόνια τὰ λερὰ τοῦ δαίμονα Κερβέρου,
 ποῦ τὶς ψυχὰς παραζαλίζει τόσο ποῦ θὰ θέλαν,
 νὰ ἦταν κουφές. Ἀπανωθιὸ περνούσαμε ἀπ' τοὺς ἴσκιους
 ποῦ ἀφάνιζε ἢ βαρυὰ βροχὴ καὶ βάζαμε τὶς φτέρνες
 στὶς ἔψες τους τὶς ἀδειανὲς μὲ σώματα ποῦ μοιάζαν.
 Ἐκοίτονταν ἀνάκατα στὴ γῆς. Μονάχος ἓνας
 ἀνασηκώθη ὡς εἶδε μας μπροστά του νὰ περνᾶμε
 κι' — ὦ ἐσὺ, ἀπ' τὸν Ἄδη ποῦ σὲ πᾶνε αὐτόνα, γινώρισέ με
 σὰ δύνασαι, τ' εἶχες γενεὶ μοῦ λέει, πριχοῦ ξεγένω.⁽³⁾
 — Τὰ θάσασα ὅπου φθίρεςσαι, κ' ἐγὼ τοῦ ἀντιλογιέμαι,
 βγαλμένο ἀπὸ τὴ μνήμη μου μπορεῖ νὰ σ' ἔχουν τόσο,
 ποῦ δὲ μοῦ φαίνεται ποτέ νὰ σ' ἔχω ἰδαί. Μὰ πὲς μου
 ποιὸς εἶσαι ἐσύ, τοῦ ρώτησα, σταλμένος ἐδῶ ποῦ εἶσαι
 σὲ τόπο τόσο θλιβερὸ καὶ τιμωρία σὲ τέτοια
 ποῦ ἂν ἔχη καὶ χειρότερη πὺδ ἀκάθαρτη δὲν ἔχει ;
 Κι' αὐτὸς μοῦ λέει. — Στὴν πόλη σου, τόση γεμάτη φθόνου,
 ποῦ τὸ σκικὶ ξεχειλίσαι,⁽⁴⁾ στὴ ζωὴ μου κατοικοῦσα

(1) Dell'un de lati famo all'altro schermo.

Μὲ τὸ ἓνα πλευρὸ κάμανε στὸ ἄλλο προφύλαγμα δηλαδή πότε γυρ-
 νοῦνε στὸ ἓνα πλευρὸ πότε στὸ ἄλλο.

(2) Ἐτρεμε ὀλόκληρος ἀπὸ λύσσα.

(3) Tu fosti, prim i ch'io disfatto fatto.
 Γεννήθηκες πρὶν πεθάνω.(4) . . . C ie gia trabocca il sacco,
 ποῦ ξεχειλίσαι τὸ ποτήρι, ὅπως λέμε ἐμεῖς.

τή γελαστή και Κιάκκο⁽¹⁾ έσαις με κράζατε οί πολίτες.
Γιὰ τῆς κοιλιᾶς τὸ ἀμάρτημα ⁽²⁾ τὸ κολασμένο, ὡς βλέπεις,
τσακιοῦ και στῆ βροχή. Κ' ἐγὼ, μαύρη ψυχὴ, μονάχη
δὲν εἶμι. Τὸ ἴδιο ἀμάρτημα στὴν τιμωρία τὴν ἴδια
κι' ὅλους αὐτοὺς κατάντησε τοὺς ἄλλους. — Κι' οὔτε λέξη
δὲν εἶπε πιότερη. Κ' ἐγὼ τοῦ ἀντιλογιέμαι — Κιάκκο,
θλίβει με τόσο ἢ τύχη σου ποὺ κλάματα μου φέρνει.
Μὰ πές μου, ἂν ξέρῃς, οἱ ἄνθρωποι σὲ τί θὰ καταντήσουν
τῆς πόλης ποὺ χωρίστηκε, σ' αὐτοὺς ἂν εἶναι μέσα
δίκαιος κανένας καί γιατί διχόνιες πές μου τόσες
τὴν συνεπήρανε. — Κι' αὐτὸς — Ἄπο πολλές κατόπι,
μου λέγει, ἀμάχες στὰ αἷματα θὰ φτάσουνε καί τ' ἄγριο
τὸ κόμμα, τ' ἄλλο μ' ἐχθρητα μεγάλη θὰ ξορίση.
Νὰ πέση θὰ πρεπήση αὐτὸ κατόπι, κι' ὡς περάσουν
τρεις ἥλιοι, τ' ἄλλο, μ' αὐτουνό, ποὺ τώρα κολακεύει,
τὴ δύναμη θὰ ξαναρθῆ. Ψηλὰ θὰ τὸ κρατήση
καιρὸ πολὺ τὸ μέτωπο, κάτω ἀπὸ βάρη τ' ἄλλο
πλακόνοντας ἀδιάσταχα κι' ἂν κλαίη κι' ἂν θαργομάη.
Δίκαια εἶναι δύο, μὰ δὲ γροικιοῦνται ἀπὸ κανένα. Ὁ φθόνος,
ἢ περηφάνια κι' ὁ ἀρπαγμὸς εἶναι οἱ τρεῖς σπίθες ποὺ ἔχουν
ὅλας ἀνάψει τίς καρδιές. — Ἐδὼ τὰ λόγια τέλος
ἐπήρανε τὰ θρηνητικά. — Θέλω, τοῦ, κραίνω, κι' ἄλλα
νὰ μᾶθῃς μου καί πιότερη λαλιὰ νὰ μου χαρίσης.
Ὁ Φαρινάτας κι' ὁ Ταγιάος, ποὺ ἄξιοι σταθῆκαν τόσο
κι' ὁ Ρουστικοῦκης, ὁ Ἄριγος, ὁ Μίσκας κι' ἄλλοι τόσοι
ποὺ τὸ μυαλό τους στὸ καλὸ παιδέψαν, πές μου, τώρα
ποὺ θρίσκουνται καί κάνε μου νὰ τοὺς γνωρίσω. Πόθος
νὰ γιάθω σπρώχνη με θαθὺς ἂν ὁ Ἄδης τοὺς πικραίνει
κάν τοὺς ἐγλύκανε ὁ Οὐρανός. — Κι' αὐτὸς — Μὲ τίς πιὸ μαῦρες
φυχὲς κυλιοῦνται. Κρίματα πολλὰ θαραινώντας τους

(1) Δὲ ξεύρουν θετικὰ ποιὸς εἶνε αὐτὸς ὁ Φλωρεντινός. Ἡ λέξη Ciacco σημαίνει χοῖρος, ὄνομα ποὺ τοῦ δωκαν δίχως ἄλλο γιὰ τὴ λαίμαργία του.

(2) Τὸ κείμενο λέγει: « γιὰ τὸ ἀμάρτημα τοῦ στομάτου. »

κάτου τοὺς σέρνουν στὸ θυθό. Νὰ ἰδῆς τους θὰ μπορέσης
ὡς ἐκεῖ πέρα ἂν κατεθῆς. Μὰ ὄντας ξανά, μου λέγει,
στὸν κόσμο ἀπάνου τὸ γλυκὸ ερεθῆς, παρακαλῶ σε
στῶν ἄλλων τὴν ἐνθύμηση νὰ μ' ἀναστήσης. Ἄλλο
δὲ λέγω σου οὔτε κι' ἀπαντῶ. Τὰ μάτια τότε τὰ ἴσια ⁽¹⁾
στρέφοντας πλάγια μιὰ στιγμή με βλέπει, τὸ κεφάλι
κατόπι ρίχνοντας μ' αὐτὸ σωριάζεται καί πέφτει
στοὺς ἄλλους μέσα τοὺς τυφλοὺς. Κι' ὁ Δάσκαλος, μου λέγει.
— Ξανά δὲ θὰ ξυπνήση πρὶν ἢ σάλπιγγα βροντήση
ἢ ἀγγελική. Τὴ δύναμη τὴν ἐχθρική ὁ καθένας ⁽²⁾
ὄντας θὰ ἰδῆ, θὰ ξαναβρῆ τὸ θλιβερό του τάφο,
τὴν ὄψη καί τὴ σάρκα του θὰ ξαναπάρη, κι' εἶτι
μεσ' τὴν αἰωνιότη ἀντιλαλεῖ θ' ἀκούση ⁽³⁾. — Μ' ἀργὸ βῆμα
τὸ ἀκάθαρτο ἀνκάτωμα τῆς λάσπης καί τῶν ἴσκιων
περνούσαμε εἶτσι γιὰ τὴ ζωὴ τὴ μέλλουσα λαλώντας.
— Δάσκαλε, αὐτὰ τὰ βάσανε, τοῦ ρώτηξο, θ' αὐξήσουν
ἀπ' τὴ μεγάλη ἀπόφαση κατόπι, θὰ λιγέψουν,
ἢ θὰ εἶναι ὡς εἶναι κυτερά; Κι' αὐτὸς — Στὴ θεωρία σου
μου ἀντιλογιέται, γύρισε, ποὺ ὅσο εἶναι τέλειο κάτι
τόσο τὸν πόνο αἰσθάνεται καί τὸ καλό. Κι' ἂν τοῦτο
τὸ πλῆθος τὸ κατάρατο δὲν εἶναι στὴν τελειότη
νὰ φτάξῃ τὴν ἀληθινή ποτέ του, περιμένει
τελειότερο ἔμως νὰ γενῆ κατόπι παρὰ πρῶτα.
Τὸ δρόμο αὐτόνα ὀλόγουρα περάσαμε λαλώντας
πίστερα ἀπ' ὅσα ξαναλέω κ' ἤρταμε ἐκεῖ ποὺ ρεῖει.
Τὸν Πλοῦτο, τὸ μεγάλο ἐχτρό, συντύχαμε ἐκεῖ πέρα.

(1) gli diritti occhi, δηλ. τὰ μάτια του ποὺ με κύτταζαν ἴσια.

(2) Τὴ δύναμη τοῦ Θεοῦ ποὺ τιμωρεῖ.

(3) Τὴν αἰώνια καταδίκη του.

ΖΩΗΣ ΟΝΕΙΡΑ

(Συνέχεια από το προηγούμενο φυλλάδιο.)

Είχα τελειώσει πιά τις σπουδές μου στη Μεγάλη του Γένους Σχολή και θά φευγα κατά τὸ τέλος τοῦ Ὀκτώβρη γιὰ τὸ Πανεπιστήμιο. Τελευταία φορὰ ἀπό- λαψα τὴ γλύκα τοῦ πικσίμακτος τῶν πουλιῶν, τὸ πρωῖνὸ ἐκεῖνο τοῦ Ἀη-Δημήτρη, μὰ καὶ σύγχρονα τὴν πρώτη ἐρωτικὴ πίκρα. Γνώριζα πῶς τὴ μέρα ἐκεῖνη ἦταν τὸ καλλίτερο πέρασμα γιὰ καρδερίνες κι' ἀπ' τὴν κύγῃ ἤμουν στοὺς κάμπους. Ἔστησα ὅσο μπορούσα μὲ τέχνη τις ξόβερρες καὶ περίμενα. Σὲ λίγο εἶχα πιάσει ἑκατοστές. Διάλεξα τὴν καλλίτερη, τὴν ἔκλεισα σ' ἕνα ὠραῖο κλουβὶ καὶ γύρισα στ' ἀμπέλι. Μόλις μ' ἀντίκρισε ἀπὸ μακριὰ ἡ Δάφνη κι' ἔτρεξε νὰ μ' ἀπαντήσει. Ἡ ἰδέα τότε πῶς θά φευγα μακριὰ της σὲ ἄγνωστο τόπο, πῶς ποῖός γνώριζε πόσον καιρὸ θά 'κανα νὰ τὴν ξαναἰδῶ, γέμισε μὲ θλίψη τὴν ψυ- χή μου. Κρατήθηκα γιὰ νὰ μὴν τρέξει τὸ πρῶτο δάκρυο πόνου ἀπάνω στὸν ἔρωτα μας. Τῆς ἔπιασα τὸ χέρι. Ἐκεῖνη μὲ κύτταξε κατὰμτα χαμογελῶντας.

— Δάφνη, τῆς εἶπα, τὸ ξέρεις πῶς αὔριο φεύγω. Πόσο ἤθελα νὰ εἶμαι βέβαιος πῶς δὲ θὰ μὲ ξεχάσεις.

Ἐκεῖνη δὲν ἀπάντησε τίποτα, ἔακολούθησε μόνο νὰ μοῦ χαμογελάει. Τῆς ἔδωκα τότε τὸ κλουβὶ μὲ τὴν καρδερίνα.

— Σοῦ τὴν χαρίζω, τῆς εἶπα, νὰ τὴν θλέψεις καὶ νὰ μὲ φέρνεις στὸ νοῦ σου.

Περίεργο. Ἐνῶ περίμενα νὰ χρειῆ καὶ νὰ πάρει τὸ κομψὸ κλουβί, ἐκεῖνη στάθηκε καὶ μ' ἔρριξε ἕνα παράξενο βλέμμα. Δὲν ξέρω γιὰτί ἄρχισα νὰ τρέμω. Σώπασα. Τὴν ἴδια ὥρα φάνηκε κι' ὁ ὑπῆρέτης κρατῶντας στὸν ὦμο σὲ ἄρμα- θιές τις ἄλλες πικσμένες καὶ σκοτωμένες καρδερίνες. Ἀπὸ τὴ ματιά της τότε ποῦ συγκεντρώθηκε δυνατὴ ἀπάνω μου ἄρχισα κάτι νὰ νοιώθω. Περίμενα μὲ κατεβασμένο κεφάλι.

— Ἐσὺ μ' ἀρώτησε τις σκότωσης ;

Ἐμεινα βουβός.

— Δὲν τις λυπήθηκες ; κι' ὕστερα διαταχτικά.

— Φέρε μου ἔδῶ τοὺς κράχτες.

Ἐπάκουσα. Πλησίασε κι' ἄρχισε ν' ἀνοίγει τις πόρτες τῶν κλουβιῶν. Μιὰ σκοτεινιά μοῦ σκέπασε τὰ μάτια.

— Τί κάνεις ; φώναξα, θὰ τὰ φευγατίσεις.

— Ἄς φύγουν, γιὰτί νὰ εἶνε σκλαδωμένα.

Περίμενα χτυποκαρδῶντας. Σὲ λίγο ἀνάμεσα σὲ μιὰ φοβερὴ σύγχυση τοῦ μυαλοῦ μου, τοὺς εἶχα ὅλους τοὺς κράχτες νὰ πετοῦν ἀπὸ μπρός μου. Εἶ-

δα τὰ φλώρια, τοὺς σπίνους, τις καρδερίνες, τὸ φλιτζοῦνι, τὸ σκαθαρόνι νὰ φεύ- γουν ἀργὰ ἀργὰ μὲ τὰ μουνισμένα ἀπὸ τὴν πολυχρόνια σκλαδιά φτερά τους. Μόλις στέκουσαν στὰ πόδια, Ὅποιος ἄλλος νὰ μοῦ τὸ 'κανε θὰ τὸν ἔσκιζα μὲ τὰ δόντια. Ὅμως δέχτηκα μ' ἀπόφαση τὴ στέρηση. Ἦταν ἡ πρώτη θυσία ποῦ σφράγιζε τὸν ἔρωτά μας. Πῆρε κατόπι καὶ τὸ κλουβὶ τῆς διαλεχτῆς καρ- δερίνας. Ἄνοιξε τὴ θύρα. Τὸ δύστυχο πουλὶ ποῦ χτυπιοῦνταν ἀπὸ τὸ πρῶνι αἰ- ματωμένο στὰ ξύλα, πετάχτηκε ἔξω κελαϊδῶντας. Ἡ Δάφνη γύρισε τότε καὶ μὲ κύτταξε.

— Ἐγώ, μοῦ εἶπε, δὲν ἔχω ἀνάγκη ἀπὸ τίποτα ποῦ νὰ μὲ κάνει νὰ σὲ θυμοῦμαι. Σὲ συλλογίζομαι μόνη.

Βαλσάμωσε ἡ πληγὴ μου. Τῆς ἄρπαξα τὰ χέρια καὶ τὰ γέμισα φιλιὰ.

— Σ' ἔκαμα πολὺ κακό ; ρώτησε.

— Ἐννοια σου Δάφνη, ἐγὼ τίποτα δὲ λογαριάζω μπρός σ' ἐσένα, ἐσὺ εἶσαι ὁ ἥλιος ὁ δικός μου.

Τὴν ἄλλη μέρα ἔφυγα, κρατῶντας στὴν ψυχὴ τὴ θύμησή της, μοσκοδόλητη καὶ δροσερὴ σὰν τὸ λουλουδι τῆς μηλιάς.

*
* *

Ἐκλείνε μιὰ βδομάδα ἀπὸ τὸ γυρισμό μου. Πρωῖνὸ συνεφιασμένο καὶ ἡσυχο. Κάθουμον στο καφενεδάκι κάτω ἀπὸ τὸ μικρὸ δάσος τῶν πλατανιῶν, ὅταν εἶδα τὴ Δάφνη. Πετάχτηκα σιμὰ της.

— Πρωῖνὸς σήμερα, μοῦ εἶπε, θάρχεσαι χωρὶς ἄλλο ἀπὸ τὸ μπάριμπα Δο- ξάκη.

— Ναι, ψπεύαμε ἀπ' τὰ χαράγματα μὲ τὸ γρίπο.

— Ἐμένα μὲ τρελλάνει ἡ συννεφιά καὶ ὀγῆκα λιγάκι νὰ τὴν ἀπολάψω.

— Ἄν ἤθελες, θὰ πηγαίναμε μαζὺ καὶ πρὶν περιμένω τὸ ναὶ της, ἀκολούθησα.

Πῆραμε τὰ μονοπάτια. Μπροστά μας ἀπλώνουνταν μιὰ πρασινάδα ἀπέ- ραντη. Οἱ μπαξέδες ἦταν ἀπάνω στὸ δόσιμό τους. Γυναῖκες μεροκαματι- στάδισες σκυφτές μάζευαν ἀγκαλιές λαχανικά καὶ γέμιζαν τις κοῦφες. Τὸ νερὸ τοῦ ποτίσματος ἔτρεχε μουρμουρίζοντας μέσα στ' αὐλάκια. Χαρούμενα που- λιὰ τόνιζαν στ' ἀγκαθάκια τις νότες τους, ἐνῶ λογιῶν λογιῶν ἔντομα πετοῦ- σαν στὸν ἀέρα.

— Σπαρταράει τριγύρω μας ἡ ζωὴ, μοῦ εἶπε ξαφνικά.

— Ναι ἀπάντησα, μὲ συνεπαίρνει τὸ ξέσπασμά της, θαρρῶ πᾶς ἀκούω τὴ μεγάλη ἀναπνεὴ τῶν κάμπων.

Δὲ χόρταινα νὰ κυττάζω τὴ συντρόφισσά μου.

Ἦταν τόσο χαριτωμένη κι' ἀπρόντιστη! Περπατοῦσε πλάι μου ἀδιάκοπα μιῶντας μου, δείχνοντάς μου χιλιάδες πράγματα ποῦ ἐγὼ ρουφηγμένος ἀπ' τὸ πλησίασμά της ἦταν ἀδύνατο νὰ τὰ προσέξω. Τὴν κρατοῦσα ἀπ' τὸ μπρά-

του και μιὰ ἡδονικὴ ἀνατριχίλα μὲ κυρίως. Ἐλεγεσ πῶς συγκεντρώνουμουν ὀλόκληρος στὸ ἀγγιγμα ἐκεῖνο.

Ἄξαφνα σταματώντας ἀπότομα ἐκείνη, ἔπιασε ἓνα κλωνάρι ροδιᾶς ὅπου εἰδεινε ἐκεῖ σιμὰ τ' ἀλικὰ του λουλούδια καρπισμένα πιά σχεδόν. Ἐκοψε δυὸ ἐνωμένα.

— Βάσταξέ τα, μοῦ εἶπε, εἶνε ἔτσι σφιχτοδεμένα . . .

Στάθηκε, κάτι δὲν ἤθελε νὰ φανερώσει. Τὴν κύτταξα στὰ μάτια.

— Δάφνη, τῆς ἀπάντησα, ναὶ τὰ κρατῶ καὶ τὰ φιλῶ μ' ὅλη τὴν καρδιά μου, γιατί ἔτσι εἶνε σφιχτοσυμγμένα σὰν τὶς ψυχές μας, θρεμμένα μὲ τὸν ἴδιο χυμὸ σὰν τὸν ἔρωτά μας. Ἄς ἦταν βολετὸ, ἀγάπη μου ἡ ζωὴ μας ἔτσι πάντα ἐνωμένη νὰ περνοῦσε.

Δὲ φάνηκε νὰ μὴν πρόσμενε τὰ λόγια μου. Χαμογέλασε μισοκλείωντας τὰ μάτια. Μιὰ φτεροῦγα τότε νόμισα μὲ συνάρπασε στὰ νύφη.

— Μὲ διαμαντένιο κι' ἄλυτο δεσμὸ εἶμαστε οἱ δυὸ μας ἐνωμένοι, ξακολούθησα, πόσων λογιῶν βελουδένια πλουμίδια δὲν μπορεῖ νὰ κεντήσει γιὰ σένα ὁ ἔρωτάς μου! Δάφνη, ἡ ἀγάπη μου γιὰ σένα τταλάζει τὴν χρυσοῦσαν τὸ ἡλιόφωγο πού κατεδαίνει ἀντιλάμποντας καταμάκρος τῶν κλαδιῶν τῶν ἀψηλῶν πευκῶν γιὰ νὰ σταλάξει ἀπ' τὰ γερτὰ βελονόφυλλά τους. Τρεμουλιάζει ἀντίκρου σου τὸ εἶνε μου ὀλόκληρο, γύρισε κύτταξέ το κι' ἀκολούθησε τοὺς παλμούς του ὅπως ἀκολουθᾶς τὸ ἀνατρίχιασμα τῶν φύλλων.

Τῆς ἔσφιξα τὰ χέρια κι' ὕστερα νοιώθοντας μιὰ ζάλη νὰ τοῦ σκεπάζει ὀλοένα περισσότερο τὸ νοῦ, τὴν ἄρπαξα καὶ κάτω ἀπὸ τὰ δέντρα πού θρούζαν, ἀνάμεσα στὶς πρασινάδες πού λιχνίζονταν στὸ πέρασμα τοῦ ζεφύρου, τὴν φίλησα μὲ φιλήματα μακρὰ στὸ στόμα.

Γιατί δεσμοφύλακας τοῦ χρόνου νὰ μὴν μποροῦσα νὰ δέσω σ' ἀκατάλυτα μέσα δεσμὰ τῆ στιγμῆ ἐκείνη τὴν εὐτυχισμένη. Γιατί σ' αὐτὴν μέσα νὰ μὴν ἦταν βολετὸ πάντα νὰ ζήσω!

Ἡ Δάφνη ξεχωρίστηκε ἡσυχά ἀπὸ τὴν ἀγκαλιά μου. Ἐγὼ σὰν νὰ ἔρχουμουν ἀπὸ ἄλλο κόσμον παρατήρησα τριγύρω. Ἦταν τάχα σημάδι τῆς ἀτυχίας πού εἰδειρε κατόπι ὀλόκληρη τὴ ζωὴ μου; Ἔστερ' ἀπὸ τὸ εὐτυχισμένο ἐκεῖνο ἀγκάλιασμα τὰ μάτια μου ἔπεσαν ἀπάνω σὲ δυὸ ξερὰ φύλλα πού τὴν ὦρα ἐκείνη, εἶδησες πρόωρου χειμῶνα, ἔπεφταν ἀπὸ τὰ κλαδιὰ ἐνός καχεκτικοῦ πλατανιοῦ. Τὰ πῆρα γιὰ καλὸ προγνωστικό. Στάθηκα μιὰ στιγμὴ καὶ τὰ εἶδα. Ἔστερα ἐνοιώσα κάτι μέσα μου νὰ μὲ σκουντᾶ σὲ ἀντίσταση ἐναντικ στὸ μοιραῖο. Ἐσφιξα πάλι τὸ χέρι τῆς Δάφνης.

— Ἀγάπη μου, τῆς εἶπα, ὁ ἔρωτάς μας ἐμᾶς εἶνε καμωμένος νὰ ζήσει ἀνάμεσα στὴν καθάρια μονάχα τὴ μέρα. Ποτέ του, ποτέ δε θ' ἀντιφεγγίσει σὰν τὶς ἄρωστες ἐκεῖνες τὶς λάμπες πού ἀργοσταλάζουν ἀπάνω στὶς χυνοποριατικὲς χλωμάδες. Ἐμᾶς γιὰ πάντα θὰ ζήσει ὁ ἔρωτάς μας καινούριος ὀλοένα παίρνοντας φρεσκάδες ὅμοιος μὲ σένα τὴν ἴδια, πού στὸ κάθε κίνημά σου, στὸ

κάθε ἀλλαγμὰ τῆς στάσης σου καὶ νέα ντύνεσαι ὁμορφιά. Μ' ἔσφιξε δυνατὰ τὸ μπράτσο πού στηρίζονταν.

— Ἐχει ἡ ψυχὴ μου τὴν ἀπάντησε, τὴν εὐτυχία τῶν λουλουδιῶν πού ἤρεμα ἀναπνέονται ἀπάνω στῶν λιμνῶν τὰ νερὰ τὰ γαλάζια.

Προχωρήσαμε ὡς τὸ ἀκρογιάλι. Τὸ ἡσυχὸ ἀεράκι πού φυσοῦσε εἶχε λίγο λίγο φρεσκάρει. Σταθήκαμε καὶ παρατηρήσαμε πολλὴν ὦρα τὰ κύματα πού ὀλοένα δυναμώνοντας ξεπερνοῦσαν τὶς μικρὲς χαμηλὲς βραχοσειρὲς καὶ ξανάπεφταν πάλι ἀπ' τὴν ἄλλη πλευρὰ σὰν λαμπεροὶ μικροὶ κταράχτες.

* *

Τὴν ἄλλη μέρα περνώοντας ἔξω ἀπ' τὸ σπίτι τῆς κυρίας Ἐλένης μὲ πολλὰ κοπλιμένα φωνάχτηκα μέσα. Κάθισα. Σὲ κομμάτι ἤρθε κι' ἡ Δάφνη μὲ τὸ σπιτικό της φουστάνι. Δὲν ἦταν ἀνάγκη ἀπὸ λουστο ἀφροῦ δὲν ἤμουν καὶ κανένας ξένος. Τὴν κύτταξα τὴν καὶ τὴν ξανακύτταξα καὶ μ' ἔκανε μιὰν ἀλλοιώτικαν ἐντύπωση. Μοῦ φαίνονταν πῶς ἔτσι ἔμπαινε ἀπὸ μιὰν ἄλλη θύρα στὴν καρδιά μου Μ' ἔφεραν γλυκὸ σὲ κρυστάλλινους κισσέδες. Πίνοντας ὕστερα τὸν καφέ μου καὶ νοιώθοντας τὴν ὀλόγλυκια μυρωδιὰ κάποιων ξερῶν μπουκέτων λεβάντας ἔτοιμων νὰ τοποθετηθοῦν στὰ σερτάκια τῶν ἀσπρόρουχων, χιλιάδες ὄνειρεμένοι στοχασμοὶ ἀνάδευαν μέσα μου. Σ' ἓνα τέτοιο σπιτάκι νὰ μοῦ ἦταν μπορετὸ, τρυγονάκι νὰ κλεινα τὴ Δάφνη. Νὰ τρυγῶ ἀχόρταγος στὰ χεϊλάκια τῆς τὰ γαρύφαλα τῶν φιλιῶν τῆς, ἡ ἀγάπη μου ἀτελείωτη ν' ἀνέβαινε πρὸς αὐτὴν, ὡς πού ἡ ζωὴ μας θὰ σῶνουνταν σὰν τὶς πηγὲς ἐκεῖνες τῶν παραμυθιῶν, ὅπου τὸ ἤρεμο σύρσιμο τους ἀπάνω στ' ἀστραφτερὰ χαλίγια χάνονταν ξαφνικὰ μιὰ μέρα χωρὶς νὰ ξέρει κανένας τὸ τέλος του.

* *

Ἡ νύχτα προχωροῦσε καὶ τ' ὀλόγιμο φεγγάρι ἀνέβαινε ὀλοένα πρὸς τὸ μεσουράνημα. Κάθουμουν στὸ σκαμνὶ ἔξω ἀπ' τὸ παρεκκλήσι τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονα περιμένοντας μαζὺ μὲ πολλοὺς ἄλλους, πότε θὰ βρισκε καιρὸ ὁ παπᾶς, ἀφίνοντας τὴν ἀγρυπνία τῆς μεγάλης τιμημένης στὸ ὄνομα τοῦ ἴδιου Ἁγίου ἐκκλησίας τοῦ χωριοῦ, ν' ἀνέβει στὸ λόφο καὶ νὰ διαβάσει καὶ δῶ στὸ ἐξωκκλήσι παράκληση. Συμμενός συλλογίζουμουν. Ἀπὸ τὸ νοῦ μου περνοῦσε ἡ παρὰξενη ἱστορία τοῦ ἐκκλησιδιοῦ πού μοῦ τὴν εἶχε διηγηθεῖ ὁ Μπαρμπα Δοξάκης. Τὸ ἀγιάσμα ἦταν φημισμένο σ' ὅλα τὰ περὶχωρα γιὰ θαυματουργὸ κι' εἶχε γιὰτρέψει ἔξῃ ἀπὸ χιλιάδες χριστιανούς κι' ἓναν πλούσιο τοῦρκο. Αὐτὸς εἶχε ξοδέψει γιὰ νὰ χτιστεῖ καινούριο ἀπ' τὰ θεμέλια τὸ ἐξωκκλήσι καὶ πληρώσει νὰ ζωγραφιστοῦν νέες εἰκόνες καὶ ν' ἀγοραστοῦν πλούσια ἀμφια. Τὸν θυμύμουν κι' ἐγὼ ὁ ἴδιος τὸ γέρο, πού ἔρχονταν κάθε χρόνο στὴν παρά-

κλήση. Θαμπωμένα τὰ παιδικά μου μάτια τὸν παρατηροῦσαν νὰ στέκεται ὀρθὸς στὸ στασίδι μὲ τὸ φέσι στὸ κεφάλι καὶ τὰ ἄσπρα του μακρὰ γένια καὶ τὰ μουστάκια. Σκουντοῦσα τότε τὴ Δάφνη καὶ τῆς τὸν ἔδειχνά ἐνῶ ἄνοιγε τὴ σακκοῦλα κι' ἔρριχνε στὸ παγκάρι καὶ στοὺς δίσκους χρυσὰ πεντόλιρα.

Ἡ θύμηση τῆς ἱστορίας αὐτῆς, ἡ ἀνάμνηση τῆς Δάφνης ποὺ τὴν περίμενα νὰ ρθει καὶ κείνη, μοῦ λίκνιζαν τὴν ψυχὴ σὲ μιὰν ἀτελείωτη ἔκσταση. Κάποτε κόφτοντας τοὺς λογισμοὺς μου σηκώνουμουν νὰ ἰδῶ ἂν ἔρχονταν. Ὑστερα ἀπὸ ὥρα πολλή τὴν εἶδα μὲ τὴ μητέρα της. Αὐτὴ μπῆκε στὴν ἐκκλησία καὶ γὰρ πῆρα μαζὺ μου τὴ Δάφνη. Τραβήξαμε πέρα. Τὸ σεληνόφεργο ἀπλώνουνταν διάπλατο ἀπάνω στὴ θάλασσα σὲν ζώνη ἀσημένια, ὅπου, πρὸ πέρα ὁ μικρὸς κάθος εἰσχωρῶντας στὰ δάθια του, τ' ἔκορτε σὲ δύο κομμάτια στὴ μέση. Κάποτε οἱ μαῦρες σκιὲς τῶν διαβατάρικων καϊκιῶν μὲ τ' ἀνοιχτὰ πανιά τοὺς μακρύριζαν ἀπάνω στὴς ἀντιφεγγιές. Ἡ Δάφνη ἄρχισε πρώτη ὁμιλία.

— Ποῦ ἦσαν ὅλη τὴ μέρα καὶ δὲν μπόρεσα πούθενά νὰ σ' ἀπαντήσω;

— Διάβαζα κάποιους ὁμορφους στίχους.

— Διώνια ἐσὺ πεσμένος στὰ βιβλία.

— Ἀλήθεια, Δάφνη, μὲ σκλαβώνει ἡ ὁμορφιά, μπρὸς στὸ μαγικὸ της πέρασμα νοιώθω τὸ εἶναι ἓνα ἀδύνατο καλάμι τῆς ρεματιάς ποὺ λιγάζει σὲν γονάτισμα νὰ τὴν προσκυνήσει.

Τὴν κύτταξα στὰ μάτια. Ἐτσι τώρα μὲ τὴ νύκτα ἡ ὁμορφιά της μοῦ φαίνονταν πῶς ξεσπούσε σ' ἓνα πρὸ δυνατό ἄνθισμα καθὼς κάποιων λουλουδιῶν ποὺ ντύνονται τὴ λάμψη τους τὴ νύκτα.

Τὸ φεγγάρι ἀνέβαινε ὀλοένα. Ἐκεῖ, λίγο πρὸ πέρα μας, μέσα στὰ ἐρείπια ἐνὸς παλιοῦ τοίχου τὰ χελιδόνια τιτίθιζαν ἀδιάκοπα.

— Μιλάει, τῆς ξαναεἶπα, σήμερα τὴ νύκτα τὸ σεληνόφεργο Δάφνη. Ἐγὼ κυττάζοντάς το τίς νύχτες θαρρῶ πῶς ἀκούω τίς μυστικὲς του ὁμιλίες. Κάποτε τίς ὥρες τίς θλιμμένες μοῦ φαίνεται πῶς τὰ λόγια του σταλάζουν ἀπάνω μου κίτρινα καὶ χλωμά, χτυπῶντας με σὲν τὰ χυνοπωριάτικα φύλλα. Τώρα νοιώθω κατὰθὰ μου τὴν πλημμύρα του τὴν ἀσημένια καὶ λούζομαι στὴν ἀντιφεγγιά του καθὼς μέσα στὸν ἀνοιξιῆτικο δρόσο.

-- Κύτταξε πῶς, λάμπουν οἱ κρεμασμένοι κισσοί.

— Ναι, ξεκούθηναι, ὅλα λάμπουν καὶ λάμπει μαζὺ τους ὡς τὰ δάθια της κι' ἡ ζωὴ μου. Μιὰν ἀσύγκριτη μελωδία τὴν ὥρα αὐτὴ ξεχύνουν ὅλα τριγύρω μου κι' ἔρχομαι τώρα γονατιστὸς στὰ πόδια σου ἀνάμεσά τους, νὰ τονίσω τίς νότες μου μεθυσμένος κι' ἐγὼ ἰδιολιστὴς τῆς ἀγάπης.

Μὲ παρατηροῦσε σὲν σὲ ἔκσταση.

— Σ' ἀντικρίζω, Δάφνη ξαναεἶπα καὶ σὲ κλείνω πάλι ἀξέχαστη μέσα μου. Κύτταξε στὰ μάτια μου τώρα τὴν ψυχὴ μου πλημμυρισμένη ποὺ στέκεται κατάντικρά σου σὲν ἓνα πλατὺ χτυπόκαρδο γιὰ νὰ σὲ ἀπολάβει. Εἶνε ματιές Δάφνη ποὺ τὸ κύτταγμα τους σφιχτοδένει τὴ ζωὴ καὶ τὴν σφραγίζει ἀσάλευτα.

Τὴν πῆρα στὴν ἀγκαλιά μου κι' ἄρχισα νὰ τὴν φιλοῦ, ρουφῶντας μαζὺ μὲ τὴν παρθενικὴ τῆς χάρη καὶ τίς ἀκτίνες τοῦ φεγγαριοῦ ποὺ τῆς χαίδευαν τὸ πρόσωπο.

— Μὲ ζαλίζει ἀγάπη μου, τὸ φιλί σου, τῆς φώναξα σὲν τρελλός, μὲ ζαλίζει λὲς καὶ τὸ πότισες, στὰ μυστικὰ μέσα φίλτρα τοῦ ἔρωτα τ' ἀποσταγμένα ἀπὸ τὰ νυχτοτρυγγία ὀστάνια. Μεθῶ στὸ ἀγγισμὰ σου, μεθ' ἡ στὸ πλησίασμα σου καθὼς οἱ μάγοι ἐκεῖνοι τῶν παραμυθιῶν ποὺ ρουφοῦσαν ὡς τὴν τελευταία συμποκνωμένη σταλαγματιά τοὺς ζωτικὸς χυμοὺς τῶν λουλουδιῶν τῶν νεραϊδένιων κήπων.

Μοῦ φάνηκε πῶς τὴν ἐννοίωσα νὰ τρέμει.

— Ἡ ἀγάπη σου, μουρμούρισε μὲ φωνὴ κομμένη, μὲ περνάει τώρα σὲν καυτερὸ κίμα.

Ἡ ὥρα ἦταν περασμένη. Οἱ ἀντικρινοὶ λόφοι ἔπλεαν στὴν ἀσπράδα τῆς μεσουρανημένης φεγγαρολουσιάς κι' ἡ νυχτερινὴ δροσιὰ ἄρχιζε νὰ πέφτει.

Πῆρα τὴ Δάφνη στὴν ἀγκαλιά μου καὶ τὴ σκέπασα μὲ τὸ ροῦχο μου.

Τὴν ὥρα ἐκεῖνη ἀκούστηκε ἡ μικρὴ καρπάνια τοῦ ἐκκλησιδιοῦ ποὺ καλοῦσε στὴν Παράκληση. Ἄκουσα. Χτυποῦσε τόσο παράξενα στὴς αἰσθητές μου ἀπάνω τίς μαγεμένες ἀπὸ τὸν ἔρωτα ποὺ νόμισα πῶς ἀντηχοῦσε ὀλόκληρο τὸ σεληνόφεργο.

— Πᾶμε, εἶπα.

Ἐκεῖνη στέκονταν ἀκόμα. Ἀκούμπησε τὰ χέρια στὸ λαϊμό μου καὶ μὲ φίλησε μ' ἀτελείωτα φιλιὰ.

Ἐσκινήσαμε. Φαίνονταν τώρα στὰ πόδια τῆς ράχης ν' ἀνεβαίνει ἡ λιτανεῖα. Μπρὸς τὰ πικιδιά μὲ τὰ ξερτέρια καὶ τὸ σταυρὸ, ὕστερα ὁ παπᾶς μὲ πετραχήλι κινῶντας τ' ἀσημένιο θυμιατήρι. Κατόπι κόσμος πολὺς ξεσκουφωτός μ' ἀναμένα κεριὰ ποὺ ἔλαμπαν κατακίτρινα μέσα στὴ φεγγαρολουσιά. Τελευταῖος σὲ ἀπόσταση, ἀπάνω στὸ γαϊδοῦρι, ἔρχονταν κι' ὁ θεῖος μου ὁ Μιχαλάκης του ποὺ μὴνμπορῶντας ν' ἀνεσβᾶνει ἀνηφόρους, εἶχε πάρει τὴν ἄδεια ἀπὸ τὸν παπᾶ ν' ἀκολουθήσει καβαλλάρης.

Μπήκαμε στὸ ἐκκλησιάκι. Ὁ θεῖος μου κἀλητε στὸν ἀριστερὸ χορὸ πλάι στὸν ψάλτη. Ἡ Δάφνη στάθηκε πλάι μου. Ἡ παράκληση ἄρχισε. Ἦμουν τόσο βουτηγμένος στὴν εὐτυχία ποὺ δὲν ἀκούα. Λίγο λίγο ἄρχισα νὰ ζαλίζομαι μέσα στὸ πλήθος. Οἱ λιτανεῖες τοῦ παπᾶ, οἱ ψαλμοὶ τοῦ θεῖου μου, τὸ πρόσωπό του, τὰ γένια του ποὺ ἀντιφέγγιζαν στὴ λάμψη τοῦ κεριοῦ τοῦ κολλημένου στὸ ἀναλόγιο γιὰ νὰ φωτίζει τὰ κόκκινα καὶ τὰ μαῦρα γράμματα τοῦ διδύλου μὲ τίς δυζαντινὲς παρκασημαντικὲς, οἱ ἱστορίες τοῦ Μπάρμπα Δοξάκη γιὰ τὸν τούρκο, ἀνακατωμένα στριφογύριζαν στὸ νοῦ μου. Βγήκα ἔξω καὶ τράθηξα μακρὰ νὰ καθίσω. Λίγο λίγο ἠσύχασα κι' ἔτσι ὄνειροπολῶντας ἐννοίωθα τὴ θύμηση τῶν φιλιῶν τῆς Δάφνης νὰ σκορπίζει μέσα μου μιὰ δροσιὰ νυχτερινοῦ μπᾶτη.

* *

Ἐφτανε ὁ καιρὸς τοῦ κηρυγιοῦ κι' ἀρχίσκαμε τίς ἐτοιμασίες. Ὁ θεῖος μου ξανακαθάρισε τὸ ἐμπροσθόγεμο ἀγαπημένο του τουφέκι τὸν τσιφτέ του καθὼς τ' ὀνομάτιζε, πού τὸ εἶχε ἀπὸ τὰ νειάτα του καὶ πού μὲ κανένα καθὼς εἶπαγε δὲν τ' ἀλλάζε ἀφοῦ ἦταν τὸ καλλίτερο στὸν κόσμο. Ὁ δραγάτης ἐστήσε στὴν κορυφή τοῦ πλατανιοῦ τὸν κράχτη, ἓνα ξύλινο κίτρινο πουλι μὲ μαυρὲς γραμμὲς στὶς φτεροῦγες γιὰ νὰ τὸ βλέπουν καὶ νὰ κατεβαίνουν οἱ συκοφαγάδες.

Τώρα πιά κάθε πρωὶ εἶμασταν στ' ἀμπέλι. Ὁ θεῖος μου γέμιζε τὸ τουφέκι του ρίχνοντας μέσα στὶς κάννες μπαροῦτι καὶ σκάγια πού τὰ τάπωνε μὲ στουπὶ σαλιωμένο καὶ τὰ χτυποῦσε ὕστερα ἀπὸ πάνω ντάκ ντούκ μὲ τὴν σιδερένια θέρρα. Κατόπι, ἀφοῦ τοποθετοῦσε καὶ τίς κόκκινες καψούλες, κάθονταν ἀκουμπῆντας τὸ ὄπλο στὰ μεριά περιμένοντας μ' ἀνοιχτοὺς πετεινοὺς κανένα πέρασμα. Ἐγὼ κηρυγοῦσα ὅπου ἦταν δεντροτοπιὲς ἔξω.

Τὰ πιὸ ὁμορφὰ πουλιὰ πού χτυποῦσα ἦταν γιὰ τὴν Δάφνη. Γιὰ κείνη σκότωνε τοὺς τσαλαπετεινοὺς μὲ τὸ περήφανο λοφίο, γι' αὐτὴν κηρυγοῦσα τοὺς χρυσοπράσινους μελισσοῦργους, γι' αὐτὴν τίς πολύχρωμες φλοκακάρωνες πού ἦταν τόσο σπάνιες. Ὅσο γιὰ τοὺς συκοφαγάδες τοὺς μεγάλους τοὺς κατακίτρινοὺς αὐτοὶ ποτὲ δὲν εἶλπιαν ἀπὸ τὴν τσάντα μου.

Ἦμουν τόσο εὐτυχισμένος τὸν καιρὸν αὐτό, πού τίποτα δὲ συλλογίζομαι. Κι' ὅμως ἔπρεπε πάλι νὰ προσέξω τὴν Δάφνη. Ἄν τὴν παρατηροῦσα θὰ μὲ χτυποῦσε χωρὶς ἄλλο ὁ παράξενός της τρόπος πού μὲ δέχονταν ὅταν γύριζα ἀπὸ τὸ κυνήγι. Ἦταν μὴν χαρὰ ἀνακατωμένη μὲ δυσανεξία καὶ στενοχώρια.

Κάποιο πρωὶ ὅμως ἐκεῖ πού ἀδειάζα μπρὸς της τὰ πουλιὰ ἀπὸ τὴν τσάντα μου κι' ἦταν πολλὰ ἐκείνη τὴν μέρα, ξεχώρισα γιὰ δεύτερη φορὰ τὴν ἴδια ἐκείνη ἀνυπόμονη καὶ θυμωμένη ματιὰ πού της εἶχα ἰδεῖ πρὶν χρόνια.

— Μὰ ἐσύ δὲν λυπάσαι καθόλου, μοῦ φώναξε ἀρπάζοντάς μου τὴν τσάντα καὶ δείχνοντας τὰ πουλιὰ, αὐτὰ. Θαρρεῖς πῶς δὲ ζοῦνε καὶ ξεκολλούθησε,

— Δὲ θὰ ξαναπᾶς πιά στὸ κυνήγι.

Μοῦ πῆρε τὸ τουφέκι ἀπ' τὸν ὦμο, καὶ τὸ φισεκλήκε ἀπ' τὴν μέση. Λέξη δὲ μίλησα.

Τὴν ἄλλη μέρα πῆγα δίχως ὄπλο στ' ἀμπέλι. Τίς κατοπινὲς μέρες γυρνοῦσα ὀλομόνυχος στοὺς κάμπους. Ζητοῦσα παρηγοριά στὸ μουρμούρισμα τῶν πηγῶν καὶ στὶς ὁμορφιὲς τῶν δέντρων. Κύτταζα λαχταρώντας τὰ πουλιὰ πού περνοῦσαν. Ὅλα τὰ γνώριζα ἀπ' τὸ πέταγμα τους. Τ' ἀκολουθοῦσα μὲ τὸ μάτι ἀπὸ δέντρο σὲ δέντρο, ἀπὸ θάμνο σὲ θάμνο ὡς ὅτου χά-

νοῦνταν ὄλως διόλου μέσα στὸ γαλανὸ ἀπειρο. Τίς νύχτες μόνος στὴν κάμαρά μου βυθίζομαι στὸ διάβασμα.

* *

Ἀνήμερα τῆς Παναγίας τοῦ Δεκαπενταύγουστου, σημαδικὰ μέρα πού θὰ τὴν θυμοῦμαι γιὰ πάντα. Ἀπομεινήμερο καθοῦμασταν στ' ἀμπέλι. Ὁ θεῖός μου κηρυγίζοντας ναργιλέ παραπονιούνταν πῶς δὲν μπορούσε μὲ τὸ κουτσό του τὸ πόδι νὰ κυνηγήσει ὀρτόκια, ὅπου ἦταν ἐκείνη τὴν μέρα τὸ πρῶτο πέρασμά τους. Θὰ εἶχε, μουρμούριζε, γιὰτὶ ἀπὸ βραδὶς εἶχε βρέξει.

Ἐγὼ καθισμένος στὴν καρέκλα σιωπηλὸς κύτταζα τὸ ἄδειο μου τουφέκι κρεμασμένο κατάντικρά μου στὸ δέντρο. Ἡ Δάφνη μὲ γλυκιὲς ματιὲς προσπαθοῦσε νὰ λιγοστήσει τὴ λύπη μου γιὰ τὸ χάσιμο τοῦ κυνηγιοῦ μου.

Ἡ κυρία Ἐλένη ἐπλεκε, ἑαφρικὰ ἀνοίξε ἡ θύρα καὶ μπῆκε κάποιος νέος μὲ κυνηγητικὰ ροῦχα. Ἦταν τριαντάρης κοντὸς μὲ μικρὴ κοιλιά, ξανθὸ πικνὸ μουστάκι καὶ γαλανὰ πονηρὰ μάτια. Μόλις τὸν εἶδε ὁ θεῖος μου καὶ τὸν φώναξε μὲ φιλικὸ τρόπο. Δὲν ξέρω γιὰτὶ εὐθὺς ἀπ' τὴν ἀρχὴ ὁ νέος αὐτὸς μοῦ σήκωσε μιὰ περίεργη ἀντιπάθεια. Πλησίασε καὶ χαιρέτησε. Ὁ θεῖος μου μᾶς τὸν σύστησε. Ἦταν ὁ κύριος Περικλῆς Γαρουφαλίδης ὑπάλληλος ἀνώτερος τῆς ὀθωμανικῆς Γράπεζας. Ὁ νεοερχομένος ἐσφιξε τὸ χέρι τῆς κυρίας Ἐλένης καὶ κατόπι τῆς Δάφνης. Ἐμένα ὕστερὸν μόλις καταδέχτηκε νὰ μ' ἀγγίξει τὰ δάχτυλα. Δυσανεξήθηκα, ὅμως δὲν ἀπόδειξα τίποτα. Τραβήχτηκα μόνο νὰ καθίσω μακρύτερα.

Γρήγορα ἀρχισε ἡ συνομιλία.

Ὁ κ. Περικλῆς διηγήθηκε πρῶτα πρῶτα πῶς εἶχε ἐπιτύχει περισσότερο ἀπὸ κάθε ἐλπίδα στὸ πρῶτό του κυνήγι, ἐπαίνεσε τὸ σκύλο του καὶ στὸ τέλος ἀνακοίνωσε πῶς εἶχε σκοπὸ νὰ μείνει δυὸ μῆνες στὴν ἐξοχή. Ἡ εἶδηση αὐτὴ μεγάλωσε περισσότερο τὴ στενοχώρια μου, τόσο μάλιστα πιὸ πολὺ, ὅσο τὸν ἐβλεπα συχνὰ νὰ κερφώνει τὰ μάτια του ἀπάνω στὴν Δάφνη. Κατόπι ὁ λόγος γύρισε ἀπάνω στὶς δουλιὲς τοῦ ἐμπορίου.

Ὁ κ. Περικλῆς προσπῆθητε τότε νὰ δείξει πῶς ὅλα τὰ γνώριζε. Δυὸ τρεῖς φορές στὴν κητάλληλη στιγμή καὶ μὲ προσποιημένη ἀφέλεια φανέρωσε πῶς τὸ μηνιάτικό του ἦταν τριάντα χρυσὲς λίρες καὶ πῶς ἡ θέση του ἦταν ἐμπιστευτικὴ. Κάποτε ἀπάνω στὴν ὁμιλία ἔκανε καὶ φιλοφρόνησες πρὸς τὴν Δάφνη ρωτώντας μὴν τυχὸν καὶ τὴν κούραζε ἡ ὁμιλία. Ἐκείνη ἀπαντοῦσε πῶς δὲν ἐννοιοθε κανέναν κόπο. Τὴν ἄκουα. Στὴ σκέψη μου μέσα εὑρίσκα πῶς ἀπὸ κομπλιμέντο ἦταν ἀδύνατο ν' ἀπαντήσει κι' ἀλλοιῶς, ὅμως δὲν μπορούσα καὶ νὰ μὴν αἰσθανθῶ μέσα μου ἓνα δυνατὸ πείραγμα. Ἀποφάσισα νὰ μείνω ἀμίλητος.

Ὅσο ἡ κουβέντα προχωροῦσε τόσο ἐκείνη γίνονταν ζωηρότερη κι' ἔπερνε μέρος.

Μοῦ φαίνονται πῶς κι' ὁ κ. Περικλῆς προσπαθοῦτε νὰ μιλεῖ πάντα καὶ πιὸ ὁμορφα.

Ἡ πρωτινὴ μου στενοχώρια καὶ δυσαρέσκεια ἄρχισε τώρα νὰ παίρνει τὴ μορφή πόνου. Ὑπόφερα. Ἄδύνατο μοῦ φαίνονται νὰ σταθῶ πιὰ ἐκεῖ πέρα. Πνίγουμεν δλέποντάς τὴν νὰ δέχεται μὲ τόση ἡσυχία τὶς ματιὰς ἐκεῖνες καὶ ν' ἀκούει φιλορφόνησες. Νόμιζα πῶς κι' εὐχαριστιοῦνταν μάλιστα νὰ τὶς ἀκούει καὶ πῶς μὲ περίσσια ἡδονὴ ἄρπαζε τὰ λόγια του γιὰ νὰ τὰ τοποθετήσῃ κάπου βαθιὰ στὴν ψυχὴ τῆς.

Ἡ ὁμιλία ἐκκολουθοῦσε. Προσπάθησα ν' ἀντικρίσω τὰ μάτια τῆς Δάφνης. Ἄδύνατο. Οὔτε γυρνοῦσε πρὸς ἐμένα. Μὰ τίποτα λοιπὸν δὲν τῆς ἤμουν: Συμμαζῶχτηκα στὴ γωνιά μου κι' ἔμεινα μέσα σὲ μιὰ τρομερὴ σύγχυση. Ὁλόκληρό μου τὸ εἶναι ἦταν τώρα συγκεντρωμένο στὰ μάτια. Ἀλήθεια, εἶχα νοιώσει κι' ἄλλες φορές τὲς αἰχμές τῆς ζούλιας νὰ μὲ περνοῦνε, ὅτι ὅμως τώρα αἰσθάνομαι ἦταν πρωτόφαντο. Ποτὲ δὲν εἶχα ὡς τότε σκεφτεῖ πῶς μπορούσα νὰ γελαστῶ κι' ἀπ' τὴ Δάφνη. Στὴν ταραχὴ μου μέσα αὐτὴν καὶ μόνο εὔριττα φτιαίχτηκα. Ἐκεῖνος δέξαια δὲν εἶχε σφῆλμα.

(Ἔχει συνέχεια)

ΑΝΤΩΝΗΣ ΓΙΑΛΟΥΡΗΣ

ΔΡΑΣΚΕΛΩΝΤΑΣ . . .

*Λοιπὸν ἀλήθεια στείρεψες μὲ τὸ ἀλλαγὸ μου βῆμα
στὸ δρόμο μου τὸ δύσκολο, ψυχὴ μου κουρασμένη,
κι ὁ στεναγμὸς μου ψεύτικος ἀπὸ βαθιὰ δὲ βγαίνει,
λοιπὸν ἀλήθεια γένηκαε στὰ ὄνειρά μου μνημα :*

*Δὲν τὸ πιστεῖω κι ἄς θεωρῶ, λαλιά μου ἀπελπισμένη,
νὰ πολεμῆς τὴν ἄστοργη τοῦ κόσμου παντομίμα.
Κάτι σὶν ἦοκιο σου τ' ἀχνὸ κάτι καὶ πάλι μένει,
σὲ σκέψες χιλοεῖπότες ἀνείπωτη μὰ ρίμα.*

*Κ' εἶν' τοῦ κρηφοῦ αἰσθημάτων μου μιὰ τίχρα, μιὰ βουλή
πὸν μέσ σὶς ἄγιες ἔκστασεε καμμιὰ φορὰ μοῦ δείχνει
τὸ μονοπάτι πὸν τραβῆ μέσ' ἀπὸ τάφων ἔχρη.
Καὶ δροσκελῶντιας βιαστικὸς ταφόπειρες κι ἀγκάθια
μὴ καὶ σκιαχιῶ στὸ δρόμο μου, ζουλεύω τὸ πουλὶ
πὸν προχωρεῖ περῶντιας με σὲ μικροσμένα βῆθια.*

1919.

ΡΩΜΑΝΟΣ ΜΑΝΑΡΑΣ

ΑΝΑΤΟΛΗ

Βασίλισσα καὶ σὺ λησμονημένη μέσα στὰ θάμπη τῶν ἀλλοκότων ὁρομάτων καὶ τῶν θρούλων τῶν λυπημένων μου ὄνειρων, σὶς ὄρες πὸν ξεκουράζομαι μονάχος στὰ βελουδένια πούπουλα τῶν ἁρμονικῶν ψεμμάτων, μοῦ χαμογελάς — ἀπόμακρη λαχταριστὴ ὄνταλίσκα ὅλη σάρκα καὶ ἡδονὴ — ξυπνώντας στὴ ψυχὴ μου τοὺς φλογεροὺς ποίους τῆς ἀνατολικῆς ραστώνης:

Στὸ βραδυνὸ λακόφωτο τῆς μεγάλης θολωτῆς καφασωτῆς κάμαρης ἑνὸς τουρκικοῦ μεγάρου, μὲ τοὺς πράσινους τοίχους καὶ τὰ χρυσὰ ρητά, πὸν σὲ ὅλα τῆς θὰ βασιλεύῃ τὸ φίλντισι καὶ τὸ μεταξι, ξαπλωμένος σὲ πελώριο πορφύρι ντιβάνι ἴδιος ἀράθυμος σουλτᾶνος, νὰ σουφῶ τὴ λήθη καὶ τὸ μέθυ ἀπὸ τὴ βαρειά ζαλάδα τῶν μοναδικῶν ἀρωμάτων καὶ τὴ γαργαλιστικὴ ἀπόλαυση ἑνὸς ναργιλέ. Μιὰ νάρκη νὰ μὲ τυλίξῃ καθὼς μέσα σὲ γαλανὰ ἀπροσδιόριστα νεφελώματα ἀπροσδιόριστο νεφέλωμα καὶ μένα, σφροντάς με πρὸς τὴ λευκὴ γοητεία τοῦ τίποτε . . .

Καὶ ὅταν κουρασμένο τὸ εἶναι μου ἀποξητήσῃ τὴ μεταλλαγὴ — γιὰτὶ μεταλλαγὴ εἶνε ἡ ζωὴ — νὰ κτυπήσω τὰ παλαμάκια καὶ παραμερίζοντας τὰ μαβιά παρατετάσιματα τῆς μεγάλης πόρτας νὰ φανοῦνε τὰ γελαστά πρόσωπα τῶν μανριδερῶν σιλάβων πὸν θὰ μοῦ φέρουνε σὲ πολύτιμους δίσκους μὲ ἀσημένια δοχεῖα καὶ χρωματιστὰ κύπελλα τὸ ἀριστουργηματικὸ δαίπνο μὲ τὸ πλῆθος τῶν γλυκῶν πιστῶν καμωμένων ἀποκλειστικὰ γιὰ νὰ χαρίζουνε στὸ κάθε πρᾶμα τᾶλλοιώτικα φέγγη κι' ἀκόμα γιὰ νὰ ντουμανιάξῃ ἡ ἐφτάψυχη φλόγα τῆς Ὁσμῆς.

Καὶ καθὼς θὰ σβύνη τὸ δαίλι κι' οἱ ὀνεατοὶ ἀτμοὶ θὰ μοῦ κλωθογυρίζουνε τὸ μυαλὸ σὲ τρομακτικὸς ἀνεμοστροβίλους, νὰ λάμψῃ ξαφνικὰ μπροστά μου στὴ μεγαλόπρεπη του στάση, ἀνάμεσα σὲ πολύφωτες λυχνίες κρατημένες ἀπὸ ξερακιανοὺς εὐνούχους, τὸ σενιερῆνιο κορμὶ τῆς ἐκλεχτῆς καὶ πολυζήτητης Γυναῖκας, πὸν σὲ λίγο στὰ μεστομένα τῆς στήθη ἀναγερός, νὰ σπαρατάω σὲ μιᾶς ἀνατριχιαστικῆς προσδοκίας τὴ θανατερὴ γαλήνη, γροικώντας στὸ θολομένο τὸ λογισμό νὰ ξεφριχάη, καθὼς νανοῦρισμα καὶ μοιρολόι μαζί, ἀπὸ μακρυνὸ μιναρέ, ἡ φωνὴ τοῦ μονεζίνη . . .

Τραγουδά μεστωμένη άσίκη τὸ γλυκό σου άμανέ στὸ μονότονο μπουζου-
κι γιὰ τὴ πολυτραγουδισμένη σου κουζούμι κι' ἡ γεμάτη ἀπὸ ἀποθυμιές φω-
νή σου ἄς φθάσῃ ἀντάμα μὲ τὰ γαλανὰ δακτυλιδάκια τοῦ τσιμπουκιού σου,
θυσία καὶ λαχτάρα καὶ καημός στὸ ψηλὸ της ὄντι, καὶ τὰ μάτια της πίσω
ἀπὸ τὸ πυκνὸ δικτυωτὸ τοῦ καφασοῦ ἄς τρεμοφέξουνε στὸ βαθὺ σκοτάδι —
ὑπόσχεση σταθερὴ καὶ μαγεμένη πὼς ἅμα φύγη ὁ ἀγῆς θάνοϊξῃ μυστικὰ ἢ
ὀξώπορτα τοῦ μπαζέ γιὰ νάνεβῆς στὸ συνηθεισμένο μὰ αἰώνια ποθερὸ πα-
νηγύρι τῆς ἡδονῆς . . .

Τραγουδά καὶ γιὰ τὸ βουβὸ παροδίτη τῆς Ζωῆς ποὺ καθισμένος στῆ
παράμερη γωνιά τοῦ ἀντικρυνοῦ καφενέ μύρεται γιὰ τὰ μάταια πρά-
ματα. Μὲ τοὺς μελωδικούς κελαιδισμούς τοῦ τραγουδιοῦ σου σῦρε τον σὲ
λουλουδένιες Βοσπορίσιες ἀκρογαλιές νὰ κλάψῃ κάτω ἀπὸ χαλασμένους Βυ-
ζαντινοὺς πύργους, ἢ φέρε τον στῆ κουρσεμένη Μέκκα τῶν λευκῶν προσκυ-
νητῶν νὰ νοσταλγήσῃ τοὺς παλινοὺς ψαλμοὺς χαμένων μυσταγωγῶν στῆ
θλιβερὴ γαλήνη τοῦ μεγάλου τεμένους, ἢ πῖρε τον μέσα στῆ φοβερὴ λαχτά-
ρα τῶν ἀφρικανικῶν ἐρήμων ποὺ σὲ ἄσπρα καὶ σταχτιά δειλινὰ οἱ ἀτέλειωτες
λιτανεῖες τῶν καρβασιῶν ταξιδεύοντας τοὺς μαρμαρωμένους ὠκεανούς τῆς
ἄμμου ἀμίλητα καρτεροῦνε καὶ τραγικὰ τὸ γλωμὸ φῶς μιᾶς μακρινῆς ὄσης
στὸ στεγνὸ τὸν ὄριζοντα — ἢ καλύτερα μὲ τὸ πραγματικὸ χαρακτῆρα τῆς
διψασμένης σου ὠδῆς, πέ του, πὼς ἀπ' ὅλα τὰ φιλοσοφικὰ συμπεράσματα
ποὺ κεντοῦνε πολὺπλοκῆς ἀντιλήψεις πάνω στὸ μαῦρο φόρεμα τῆς Ζωῆς τὸ
γλυκύτερο εἶνε ἐκεῖνο ποὺ διδάσκει πὼς νὰ κάνουμε πλουσιώτερο καὶ γενι-
κώτερο τὸ σαρκασμὸ στὸ ρόδινο πρόσωπο τοῦ παιδοῦ Σήμερα μπροστὰ
στῆ ζοφερὴ σφίγγα τοῦ σιωπηλοῦ Αὔριο . . .

Χανιά (Κρήτη)

ΘΡ. Ν. ΣΤΑΥΡΑΚΗΣ

ΤΟ ΑΓΡΙΜΙ

(Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο φυλλάδιο.)

Ἡ πρώτη πόρτα ποὺ σκόπευε νὰ χτυπήσῃ γιὰ νὰ δώσῃ γάλα ὁ Μῆτσος
εἶτανε ἡ πόρτα τῆς κόνας Βασιῶς τῆς κομπολογοῦς. Ἀντίκρουσε ἀπὸ μακριὰ
τὸ σπίτι τῆς μάνταινας, ποὺ εἶτανε θεόκλειστο πάντα καὶ ποὺ ὅλοι ἀπάνου
κάτου μέσῃ στὸ χαριὸ γιὰ στοιχειωμένο τὸ εἶχανε, καὶ τοῦ φάνηκε ἀλλόκοτο
σήμερα. Ἀπρόσμονα. Γελοῦσε θαρρεῖς.

Ὅλα του τὰ πράθιρα εἶτανε ὀρθάνοιχτα κ' οἱ φτωχικοὶ τους οἱ μπερν-
τέδες, κάτσαπροι σὰ χιονισμένες τέντες κυματίζανε, λαφροκροτῶντας κάπου
κάπου στὰ χᾶδια τοῦ πρωῖνοῦ μελτεμιοῦ.

Ἄξαφνα ἀκούστηκε ἓνα τραγουδι πῶδγαῖνε μέσ' ἀπ' τὸ σπίτι, ἀνεῖπωτο
ἴσαμε τότες μέσῃ στὸ νησί, κ' ἔκανε τὸ Μῆτσο ν' ἀργαῖνῃ τὸ βῆμα του . . .
Ὁμορφο εἶτανε τὸ τραγουδι μ' ἀκόμα πῆ ὁμορφή ἢ φωνὴ ποὺ τὸ τραγουδοῦσε.

Ὁ Μῆτσος ἄρχισε τότε νὰ προσέχῃ στὰ πόδια του μὴ τυχὸν κόνοντας
κρότο στὸ κκορκασιμένο καλντερίμι πειράζουνε τὸ τραγουδι . . . Σιγὰ σι-
γὰ ἔρτασε στὴν πόρτα τ' ὄσπιτιοῦ, ἄρισε τὰ γκιουγκιούμικ του στὸ σαπισμένο
τὸ κατῶρλι προσεχτικὰ, τρεμάμενος μὴ βοήξουνε καὶ ὕστερα ἀσάλευτος στά-
θηκε κι' ἄκουσε . . .

Ἄκουσε κάμποσο . . . Κατόπι ἔπαιψε τὸ τραγουδι. Ἀφηρημένος ἀκόμα ὁ
Μῆτσος ἄπλωσε μηχανικὰ τὸ χέρι του, ἀνσῆκωσε λίγο τὸ θαρὸ ταχτάκι τῆς
ξώπορτας καὶ τᾶρισε νὰ πέσῃ.

Ἐνα πηδηχτὸ βιαστικὸ περπάτημα ἀκούστηκε τότες στὴν αὐλή, ἡ πόρ-
τα ἀνοιξε κι' ὁ Μῆτσος ἀνέλπιστα ὀλουσιόλου θρέθηκε μπρὸς στὴν Ἀγγέλω
τὴν πεντάμορφη καὶ τὴν πεντάρρην, μπρὸς στὴν ἐλπίδα τῆς κεραμάνταινας
τὴν ἀτίμητη.

— Μπρέ . . . ὁ Μῆτσος ! . . . Καλημέρα Μῆτσο . . .

— Καλημέρα . . . κυρίε Ἀγγέλω . . .

— Τι κάνεις ; καλὰ εἶσαι Μῆτσο ; . . . Πῶς εἶν' ἡ μητέρα σου ποὺ εἶ-
ταν ἄρρωστη ;

— Ἀκόμα . . .

— Τὴν καὶ μὲν ! . . . Στάσου νὰ φέρω ἓνα μέρος γιὰ τὸ γάλα . . .

Μπῆκε μέσα καὶ σὲ λίγο γύρισε κρατῶντας μιὰ χύτρα.

Τοῦ Μῆτσου ὅμως στὸ μεταξύ τοῦ ἐρχότανε ἄσκημα ποὺ στεκότανε ὀξω
ἀπ' τὸ σπίτι χιλια μάτια τὸν βλέπανε θαρροῦσε καὶ χιλια ἀναγελαστικὰ χα-
μόγελα τὸν γελοῦσανε καὶ δὲν ἤθελε. Γυμνὸς σὰ νᾶτανε.

Καὶ τὸ γάλα ποὺ πῆρε νὰ βάλῃ ὕστερα μὲ τρεμάμενο χέρι ἔκανε ἀνάποδα,
νὰ τὸ χύσῃ.

Σαστίσανε τοῦ Μήτσου τὰ χέρια. Ἄπ' τὸ δράμι στὸ γκιουγκιούμι μέσα ἔκανε νὰ τὸ χύσῃ κ' ἡ Ἀγγέλω γέλασε.

— Τί κάνεις Μήστο ;

Χαμοβλέποντας ὁ γαλατᾶς μουρμούρισε δυὸ λόγια, ἔδωσε τὸ γάλα, μισο-χαιρέτισε τὴν Ἀγγέλω καὶ διαστικὰ διαστικὰ γύρισε τὸ δρόμο, χώθηκε στὸν πλαϊνὸ, ὕστερα μπήκε στὸν πιὸ ἐκεῖ βγήκε . . .

Ἔτσι, γύρισε μισὴ ὥρα ἀκόμα μέσα στὸ χωριό, ὅπως πάντα γυρνοῦσε καὶ τράβηξε ὕστερα γιὰ τὸ βουνό χωρὶς νὰ θυμηθῆ νὰ περάσῃ ἀπὸ πολλοὺς ἀπ' τοὺς πελάτες του.

Ἐννοιοῦθε πῶς κάτι μέσα του τὸν εἶχε κυράσει.

Ἐκεῖ ἀπάνου, κάτου ἀπ' ἓνα μεγάλο ταμί ἀφισ' ὁ Μήτσος τὰ γκιουγκιούμια του καὶ κάθισε νὰ ξαποστάσῃ. Τότες θυμῆθηκε πού ξέχασε τοὺς καλύτερους του πελάτες μὰ τὸ βγάλε γλήγορα ἀπ' τὸ νοῦ του . . . Φτάνει πῶ-δωσε γάλα στὴν Ἀγγέλω, σ' αὐτήνα πῶπρεπε νὰ δώσῃ τὸ κάτου-κάτου ἀφου μόλις χτᾶς ἦρτε στὸ νησί — πρώτη χρονιὰ ἀπ' τὸν καιρὸ πού ξενητεύτηκε — ὕστερ' ἀπὸ τόσα χρόνια, κ' εἶτανε ξένη ἀπάνου κάτου . . .

Ἀλήθεια, πόσα χρόνια εἶχε νὰ τὴ δῆ! . . . Ὅμως δὲν φέρθηκε καλά . . .

Δὲν ἔκανε καλά πού δὲ στάθηκε νὰ τῆς μιλήσῃ . . . Ἐπρεπε νὰ τὴ ρωτήσῃ πῶς πέρασε τόσα χρόνια στὴν Πόλη, ἔπρεπε νὰ τῆς πῆ πῶς τὸ νησί τὴν ἀποθύμησε καὶ πῶς πρέπει οἱ χωριανοὶ νὰ μὴν τὴν ἀρίσουνε μὲ κανέναν τρόπο πὰ νὰ ξαναφύγῃ . . .

Ἐπρεπε ὕστερα νὰ τῆς πῆ πῶς ἐκεῖνος πάντα τὴ θυμότανε.

Βέβαια, ἔπρεπε νὰ τῆς πῆ ὅλ' αὐτὰ μιά καὶ τὴν εἶδε ὕστερ' ἀπὸ τόσα χρόνια. Σὰν ἄλλοτε, στάθηκε ἀντίκρου τῆς . . .

Τί θὰ εἶπε καὶ κείνη. Ἄς εἶχε τὸ θάρρος νὰ πῆ νὰ τὴν εὗρῃ τώρα ξανά νὰ τῆς πῆ ὅσα σαστισμένους πρὶν δὲν τῆς εἶπε . . .

Τί θὰ εἶπε καὶ κεί η! Αὐτὸ τοῦ κόστιζε πολὺ τοῦ Μήτσου . . .

Κ' ἡ πίκρα τοῦ ἀνεπανόρθωτου καὶ τῆς ντροπῆς ἢ πίκρα ἢ ἀσκημη δυναμώνανε μὲ τὴν ἰδέα πῶς ἡ ὀμορφὴ Ἀγγέλω τοῦ δείχτηκε ἀκατάδεχτη λίγο . . .

Τόντις, δὲ θέλησε νὰ τοῦ πῆ τίποτε ξὺν' ἀπὸ κείνα τὰ τυπικὰ ἀπόρυγε, ἀξάρνα, νὰ τοῦ θυμίσῃ περασμένα, νὰ τοῦ κουδεντιάσῃ λίγο τοῦ Μήτσου, νὰ χαρῆ — ξέρω γιὰ — πού ἀνταμώθηκε ὕστερ' ἀπὸ τόσα χρόνια μ' ἓναν παιδικὸ τῆς φίλο . . .

Μὰ ὄχι πάλι . . . Ναι ἀλλάξῃ, ὅπως φαίνονταν, φοροῦσε ἢ ἀνεψὶ τῆς μάνταινας τώρα κάτι ρούχα ἀλλόκοτα, ἀπὸ κείνα στὴν Πόλη ὅλας πού φοροῦνε τὰ μεγαλουσιάνικα, κάτι πού κάνουνε ἀμαρτωλὲς θάρρεῖς τὴς ὀμορφῆς, εἶχε πάρει ἀλάκρη, ἔτσι ἓναν ἀέρα ἀλλοίωτο, μὰ πάλι ὁ Μήτσος μὲ κανέναν τρόπο δὲν ἤθελε νὰ παραδεχτῆ πῶς ἡ Ἀγγέλω γένηκ' ἀκατάδεχτη. Δὲν ἤθελε νὰ πιστέψῃ πῶς ἡ παλιὰ του φιληνάδα ἀλλάξῃ τόσο πολὺ ἦταν ἀδύνατο, γιατί . . .

Κι' ὁ Μήτσος τότες θυμάται θυμάται πῶς μικρὸς σὰν εἶτανε ἀρεζε τῆς Ἀγγέλωσ μόνο τὴ συντροφιά τῆ σαρπετή. Θυμάται, κακὸ μεγάλο ἄνθρωπος ἀπείραχτος τότες δὲν ἔμνησκε ἄμα ἔπαιρνε ἡ Ἀγγέλω τὰ σοκάκια . . .

Τὰ παιγνίδια τους θυμάται ὕστερα ὁ Μήτσος τ' ἀσυνήθιστα, τὴς τρέλλες τους, πού μπαίνανε στὴ θάλασσα καὶ οἱ δυὸ καὶ δὲ λέγανε νὰ βγοῦνε . . .

Κάθε κεντὶ ξεσκούφωτοι καὶ οἱ δυὸ τρέχανε στὴς ἡλιοπυρωμένες ἀπλάδες κυνηγώντας ἀκρίδες κ' οἱ φωνές τους ἀνακατωμένες μὲ τὰ γέλια τους τὰ λαχανιαστὰ καὶ τὰ σκαστὰ πνίγανε τὴς φωνές τῶν γονιῶν τους πού τρέμανε μὴν τύχει καὶ χαθοῦνε, μὴν τύχει τὰ παιδιὰ τους καὶ κκοπάθουνε . . .

Πᾶνε, πέρασανε κείνα τὰ χρόνια πού σὰ νάτανε ἡ Ἀδελφὴ του ἢ Ἀγγέλω τοῦ νησιοῦ ἢ μικροκοκέτα.

Φοροῦσε, θυμάται ὁ Μήτσος, τὸ φιόγκο τὸ μεταξωτὸ στὰ μαλλιά τῆς κ' ἔπρεπε γιὰ νὰ μὴ χαλάσῃ ὁ κόσμος, ὁ φιόγκος νὰ μὴν ἀγκυχτῆ. Ἐπαινε κι' ὁ Μήτσος γιὰ νὰ γελάσῃ, πεισματικὰ καμμιά φορά, τῆς τὴν τπαλάκωνε τὴ μεταξωτὴ τὴν πεταλοῦδα τὴν πεμπιὰ κ' ἔφρευγε . . . Κι' ἀπ' ἓνα μέρος δὲν εἶτανε καὶ μικρὸ πρᾶμα νὰ φορῆ, λέει ἡ Ἀγγέλω τὸ φιόγκο καὶ νὰ μὴν τὸν λογαριάζῃ τὸν Μήτσο.

Πού τὴν ἔχανε, πού τὴν εὗρισκε; τὸν παρατοῦσε τὸ Μήτσο κ' ἔτρεχε στὰ ρυάκια καὶ στὴς χαβουζες νὰ κατρεφτιστῆ.

Γι' αὐτὰ καὶ γι' αὐτὰ τὴν καμάρωνε ἡ μάνα τῆς. Θυμάται ὁ Μήτσος, κι' μπαμπᾶς τῆς τὴ μάλωνε.

Θύμητες. Χίλιες δυὸ. Κάθε δέντρο γύρω του, κάθε χαντάκι, κάθε χαμόκλαδο ἀκόμα φέρνει στὸ νοῦ τοῦ γαλατᾶ κι' ἀπ' ἓνα περιστατικὸ τῆς ζωῆς πού πέρσσε συντροφεμένα μὲ τὴν ὀμορφὴ ὀρφηνή . . .

Περάσανε παιδιὰ. Ἡ ζωὴ ἐκείνη πέρσσε. Τί μπορούσε τότες νὰ κάνῃ ὁ Μήτσος; Μόνο πού θυμάται . . .

Θυμάται ἀκόμα πῶς μιὰ φορὰ, σὰν παιδικὰ κι' αὐτοὶ ἀπάνου στὸ πείσμα τους — ὄχι ἐγὼ εἶμαι πιὸ μεγάλος, ὄχι ἐγὼ — μαλώσανε, κάνανε τὸ σημάδι μπλέγοντας τὰ δυὸ μικρὰ δαχτυλάκια τῶν χεριῶν τους — κακιώτανε κι' ὡς πού νὰ βραδιάζῃ μετανοιώσανε καὶ οἱ δυὸ τους κι' ἀγαπήσανε.

Ἀπ' ἓνα φίλο ἔδωσ' ὁ ἓνας τὸν ἄλλονα τότες. Αὐτὸ τὸ θυμάται καλὰ! Ποτές του δὲ θέλει ὁ Μήτσος νὰ τὸ ξεχάσῃ.

III.

Ἐστερ' ἀπ' τὴν πρώτη φορὰ π' ἀνταμώθηκε ὁ Μήτσος μὲ τὴν Ἀγγέλω κάθε πρῶτὴ τὴν ἀγκιζε πᾶνου κάτου — τόσο πιά — ἓνα σάκιο σαλαοπάτι τοῦς χωρίζε καὶ τοῦς δυὸ κι' ὅμως ποτές του δὲν ἀνοιξε τὸ στόμα του νὰ τῆς πῆ κείνα πού τότες δὲν τῆς εἶπε.

Κάθε μέρα έτσι δουδός τήν ἀντάμωνε καί κάθε μέρα μετανοιωμένος καί χολοσκασμένος γυρνούσε.

Ὅμως δὲν ἔλεγε ἡ Ἀγγέλω νά βγῆ ἀπ' τὸ νοῦ του. Κάθε πρωί, μόλις ἀνοίγε τὰ μάτια του, ἄθελα στὸ νοῦ του ἐρχότανε ἡ ξανθόμαλλη Ἀγγέλω μὲ τὰ λεγομένα μάτια καί τὴ χυτὴ κορμωστατικὴ κι ὡς τὸ βράδυ μπροστά του τὴν εἶχε.

Κάθε πρωί, πρώτα πρώτα ἐκείνης τὴν πόρτα χτυποῦσε γιὰ νά δώση γάλα καί τὸ γάλα τοῦτο, ἀπ' τὸ πρεπούμενο πιότερο πάντα, ἐμπαινε τότε χωριστὰ σ' ἓνα μπουκάλι πού τὸ πήρε ὁ Μῆτσος ἐπίτηδες ἀπ' ἓναν ταδερνάρη.

Τώρα πιά δὲν κατέβαινε στὸ χωριὸ ἀχτένιστος ὁ Μῆτσος, μ' ἀκατάστατα ρούχα καί χωρὶς καπέλλο ὅπως πρὶν πού δὲν τὸν ἐνοιαζε. Ἐνα πανωφόρι τοῦ τυχωρεμένου τοῦ πατέρα του ὄρηκε πῶβαλε τὴ μάννα του καί τὸ δόλεψε. ἓνα λινὸ παντελόνι μισοτριμμένο κ' ἓνα πράσινο κασκέτο χωρὶς φόντρα πού τὸ εἶχε πρὶν πεταμένο σὲ μὴν ἀκρῆ τῆς καλύβας.

Καί κάθε πρωί, πρὶν νά ξεκινήσῃ, χτένιζε τὰ μαῦρα του τὰ μαλλιά μὲ τὸ κουτσουδόντικο τὸ χτένι τῆς μάννας του, τῆς καλύβας τὸ μοναδικό, πού τὰ πρωτογνώρισε τότε τοῦ Μῆτσου τὰ μαλλιά, κυττάζοντας στὸν κεντρήτη — σ' ἓνα κομμάτι ἐνὸς κεντρήτη — σὰ μπαλτάς πού τοῦλειπε ἀπὸ χίλιες μεριές ὁ δρᾶργυρος.

Δυὸ μῆνες περάσανε έτσι καὶ καμμιά μέρα ὁ Μῆτσος δὲ στοχάστηκε, δὲ εἶξερε νά γροικῆσῃ θαρρετὰ καίνο πού πάθαινε. Σὰ νά φύλαγε ν' ἀκούσῃ κηκό, σὰ νά φύλαγε νά μάθῃ ἀδέδικο κηκό μεγάλο . . .

Δὲν εἶτανε ὅπως πρὶν. Τὸ χωριὸ τότε εἶτανε γιομάτο ἀπ' τὴν Ἀγγέλω κι' ὅμως ἐρευγε στὸ βουνὸ καί τότε ὁ Μῆτσος, ἐκεῖ νά κερῆ τίς ὁμορφιές τῆς ὄρφανῆς. Τὸ φοδούντανε, θαρρεῖς, πιότερο τότε τὸ χωριὸ.

Ἔτσι, τότε ὅλο νά τὴ διῆ τὴν Ἀγγέλω κι' ὅμως ἀμὰ τὴν ἀντάμωνε — αὐτὸ ἄλλο παράξενο — κυττάζε σὰ ντροπιασμένος πότε νά φύγῃ. Μαρτύριο . . . Τι τῆς φάνηκε νάρθη στὸ νησί ; . . .

Τοῦλάχιστον — ὁ Μῆτσος τὸ συλλογιέται καὶ ντρέπεται — ἡ ὁμορφιά τῆς ἐκείνη νά λιγότευε . . . τὰ μάτια τῆς, ἄξαφνα νά γίνου-ταν σὰν τῶν ἄλλων ἔτσι πού νά τὰ κύτταζε κανεὶς καί νά μὴν τὸν ἐμελλε πού δὲ θὰ νὰ ξαναδοῆ . . . ἡ δροσιὰ ὕστερα τοῦ κορμιοῦ τῆς . . . τὸ μισάνοιγμα τῶν χειλιῶν τῆς . . .

Μὰ πάλι γιατί ; Τάχα λίγες φορές χαμογέλασε τοῦ Μῆτσου, λίγες φορές τοῦ ρώτησε πῶς περνᾷ μὲ κείνη τὴ φωνή τῆς τὴ χαδιάρικη, τὴν τραγουδιστή ; . . . Ὑστερα ποτέ τῆς ἐκείνη δὲν τὸν εἶπε «ἀγρίμι» ὅπως οἱ ἄλλοι.

Πῶς ἤθελε ὁ Μῆτσος ἡ Ἀγγέλω, ἂν μπορούσε νά γίνῃ, νά μὴν κάθονταν πιά μέσα στὸ χωριὸ πού εἶτανε γιομάτο παλληκάρια θεότρελλα μὲ τὸ φεσάκι στραβὰ καί τὸ λουλουδι πότε στὸ στόμα πότε σταυτί . . . Ἀλήθειαν τὸν ἐκσάνιζε πολὺ αὐτὸ τὸ πρᾶμα. Ὅμως τί μπορούσε νά κάνῃ ; Νὰ τῆς πῆ νά μὴν κυττάζῃ κανένα, νόστιμο θᾶτανε.

Νὰ τὴν πάρῃ κοντά του ἔπρεπε, γυναῖκα του τὴν Ἀγγέλω αὐτὸ ὅμως οὔτε νά τὸ φαντάζεται δὲν ἤθελε ὁ Μῆτσος. Δὲν εἶτανε πλούσιος αὐτός, δὲν εἶτανε ὁμορφος ὅπως τόσοι ἄλλοι μέσα στὸ χωριό.

Ἦρθε ὁ καιρὸς — Μάης ροδέσιος — πού τὸ νησί ξενοικασμένο πιά ἀπ' τὴν ἀπόκοσμη τουαλέτα του ἄρχισε νά δέχεται τοὺς Πολίτες πῶρχονταν νά κάνουνε τὴν ἐξοχή τους, ἄλλοι γιὰ τὸν καθαρὸ ἀέρα, ἄλλοι ἀπὸ ἀνάγκη νά σώσουνε τὸν ἀνθρωπὸ τους τὸν ἄρρωστο κι' ἄλλοι γιὰ νά περάσουνε τὸν καιρὸ τους.

Τοῦ Μῆτσου πολὺ ἄσκημο τοῦ φαινότανε ὁ ἐρχομὸς τῶν ξένων πτὴν καλύτερη ἐποχῆ.

Τοῦκανε πολὺ κόπο. Δὲν τοῦρχονταν καί καλά.

Ἄν καὶ μπορούσε, ὅπως τόσοι καί τόσοι, νά κερδίση παράδες ἂν ἤθελε. Δὲν μπορούσε ὅμως ἐκεῖνος νά συρτῆ, ἔλεγε.

Μόλις κάθε χρόνο ἐβλεπε τὸ πρώτο γιούτσι νά θγαίνῃ στὸ νησί κάτι πάθαινε. Πῶς ἤθελε νά εἶχε τὴ δύναμη μιὰ γιὰ πάντα νά τὸ κόψῃ τὸ πόδι τῶν ξένων . . . Αὐτοὶ εἶνε πού μουνταρέβουνε τὸ νητί, ἔλεγε πάντα.

Ἐνα Σαββᾶτόβραδο, λίγο πρὶν ὁ ἥλιος νά δύσῃ, παρεμονὴ κάποιας μεγάλης γιορτῆς, ὁ Μῆτσος γυρνοῦσε ἀπ' τὸν Κουτραυλόμηλο, ψηλά, τὸν ἀψηλότερο τόπο τοῦ νησιοῦ. Πήγαινε σὰν ἀνθρωπος πού δὲν εἶχε τίποτα νά κάνῃ.

Φοροῦσε μιὰ παλιά λινὴ φορεσιὰ φρεσκοπλυμένη, εἶχε τὸ κεφάλι σκυμένο καί τὰ χέρια του, χωμένα στ' ἐσέπες τοῦ παντελονιοῦ του, ἀνοίγανε τὰ πανωφόρι του ξεσκεπάζοντας τὸ λιγνὸ τὸ στήθος τοῦ γκαλατᾶ, φορεμένο ἓνα μουντὸ μόνο πουκάμισο.

Τὸ καπέλλο του ἔπερτε πίσω ἀφίνοντας τὰ μαλλιά του νάνεμιζονται κι' ὁ ἴδρωσ πού τοῦ εἶχε σκεπασμένο ὄλο του τὸ κορμί ἔκανε τὸ Μῆτσο νά νοιώθῃ στὸ στήθος του τὸν ἀέρα, πῶμπαινε ἀπ' τᾶνοιγμα τοῦ πουκαμισιοῦ του πὺ δροσερὸ ἀπ' ὅτι εἶτανε.

Εἶχε φτάει στὴν πλαγιά, πᾶν ἀπ' τίς Ἐλιές, καί πήρε τῆς πλαγιᾶς τὸ μοναδικὸ τὸ δρόμο πού δρόμο ἂν τὸν πῆς εἶνε πολὺ, μονοπάτι πάλι δὲν εἶνε, γι' αὐτὸ κ' οἱ νηπιῶτες τὸχουνε βαπτίσῃ «δρομάκι.» Εἶνε ὁ πῶ ρωμαντικός καί μαζὺ ὁ πῶ δυσκολόφταστος τόπος τοῦ νησιοῦ γι' αὐτὸ καμὰρι θὰ τόχη πού ἴσκι μὲ τότε ἓνα του διαβάτη μ' ἀπλήγωτη καρδιά δὲ γνώρισε.

Τὴ χωρίζει σὲ δυὸ τὴν πλαγιά. Τὸ ἀπάνου μέρος εἶνε ἓνα σύννερο ἀπὸ μεγάλὰ μωσκομυρισμένα τσάμια στρωμένο μὲ τσαλόσκουπες, μὲ ὑατομουριές καί μὲ χαμόκλαδα σωρὸ.

Τᾶριὰ τσάμια τοῦ ἄλλου μέρους τῆς πλαγιᾶς ἀφίνουε νά φαίνεται ἡ θάλασσα, ἡ ἰδιότροπη σκλάβη πού ἡ δουλειὰ τῆς θαρρεῖς εἶνε τὰ πόδια τοῦ νησιοῦ νά πλένῃ τοῦ χαδεμένου βασιλόπουλου.

Ὁ Μῆτσος στὴν ἀκρῆ ἀκόμα τοῦ δρόμου στάθηκε, σήκωσε τὸ κεφάλι του καί βαθειὰ βαθειὰ πήρε τὴν ἀνάσα του . . .

Νὰ, ἔδω μπορούσε νάνασάνῃ ἀσκήνταρτα.

Ο ήλιος κόκκινος κόκκινος, απ' το δρόμο, θαρρείς, πούκνε όλη τή μέρα αργόγερνε να κρυφτή πίσ' από χώρες μακρινές κι' άγνωστες, τὰ τσάμια λέγανε τὸ ψιθυριστὸ τραγοῦδι τους στὴ νύχτα πὸ σίμωνε καὶ τὰ κυματάκια τῆς θάλασσας, δικαστικά διαστικά μὴν τὰ πλακώση ἢ νύχτα στ' άνοιχτὸ τὸ πέλαγο, ἔρχονταν, θαρρείς, τὸ ἕνα σπρώχνοντας τ'άλλο νὰ κρυφτοῦνε στὸν κόρφο τῆς ἀκρογιαλιᾶς.

Τὰ πηχτὰ τὰ πεῦκα τὰ βαθύχρωμα πέρα πέρα σ' ὄλο τὸ στενόμακρο δρόμο τὴν περισεῦανε τὴ μισοσκοτεινιά.

Ἐνα μυστήριο θαμπό, φωλιασμένο στὰ θαθεῖα καὶ στὰ μουντὰ τοῦ δάσους, ἔβγαίνε νάπλωθῆ σ' ὄλο τὸ νησί νὰ μαγέψῃ· τίς δύο φωνές πὸ μένανε νὰ τίς σωπάση καὶ τὰ πέντε χέρια πὸ κοινοῦντανε ἀκόμα νὰ τὰ σταματήση.

Ο Μῆτσος ζωντανεμένος απ' τὸ ἀεράκι πὸ τὸν δρόπιζε, κύτικζε μὴ τὸ χιλιόχρωμο παναγήρι τοῦ ἡλίου, τὴ θάλασσα, τὰ δέντρα κ' ὕστερα τὸ ὀλέμμα του τ'άπλωσε πέρα ὡς τὴν ἄκρη τοῦ δρόμου.

Τὸ αἷμα του μὲ μιᾶς τόννωισε σὰν ἕνα κῶμα νάναθαίνῃ στὸ κεφάλι του καὶ τὴν καρδιά του νὰ χτυπᾷ δυνατὰ. . . Σὰ νὰ τὸν πικροπόνεσε ἔτσι πὸ χτύπησε. . .

Ἄ τὸ καί, απ' τὴν ἄκρη τοῦ δρόμου, εἶδε τὴν Ἀγγέλω, τὴν ἀνεψιά τῆς μάντινας νὰ σιμῶνῃ.

Σαστισμένος ἀσυναίσθητα πῆς, τραβήχτηκε στὰ πλάγια τοῦ δρόμου κι' ἀρκουδόντας ὕστερα ἀνέθηκε πὰν' απ' τὸ δρόμο σύρτηκε πίσω ἀπὸ μιᾶ φουντωμένη βατομουριά καρδιοχτυπόντας ἀκόμα.

Ἡ Ἀγγέλω μὲ τὸ ἀγαλματένιο τῆς τὸ κορμί γυμνὸ, κρινένιο στὰ μπράτσα καὶ στὸ λαϊμό, μὲ τὴν παγωνίσια τῆς περπατησιᾶ, παίζοντας στὰ δάχτυλά τῆς τὰ κρόσια τῆς γάζινης σάρπας τῆς ἔρχονταν απ' τὴν ἄκρη τοῦ δρόμου ἀργά, κκαμαρὰτὰ σκορπόντας, θαρρείς, γύρω τῆς τὸ φῶς πὸ ὁ ἡλιος ἀργοδύνοντας εἶχε πάρει μαζί του.

Ο Μῆτσος κρυμμένος πίσω απ' τὸ φουντωτὸ τὸ θάμνο, ἀνάμεσ' απ' τ'ἀραλίκια π' ἀφίνανε τὰ μπερδεμένα τὰ κλαδιὰ κάρρωσε τὰ μάτια του στὴν Ἀγγέλω κ' ἔμεινε.

Στὸ βάθος τοῦ δρόμου τὰ δέντρα ἀφίνανε νὰ φαίνεται ἕνα κομμάτι τοῦ θαμπογάλαζιου οὐρανοῦ κι' ἀπάνω στὸ κομμάτι αὐτὸ ἕνα ἄστρο, τὸ πρῶτο ἄστρο τῆς νύχτας.

Ἀπ' τὴ θέση τοῦ Μῆτσου τ'άσημένο τ'άστρο φαίνονταν σὰ νὰ ὀρθοστεκότανε στὸ κεφάλι τῆς Ἀγγέλω. Ο Μῆτσος τὸ πρόσεξε: «Ἐτσι τῆς ταϊριάζει» σκέφτηκε καὶ μαζί μ' αὐτὸ ἤρθε ξανά στὸ νοῦ του ἢ φτώχεια του. . .

Στὸ τέλος ἠσύχασε λίγο καὶ πῆρε τὴν ἀπόφαση νὰ ὀγγῆ στὴ μέση νὰ σταματήση τὴν Ἀγγέλω γιὰ νὰ τὴ μιλήσῃ αὐτὴ τὴ φορά πιά. Πῶς τάχα στὴν τύχη περνοῦσε καὶ τὴν ἀντάμωσε. . .

Τὶ νὰ τῆς πῆ ὅμως; Ὅλο θ'ἀβρισκε κάτι. . . Κ' ἔπειτα τότε εἶταν ὀλόμονη· οὔτε εἶχε δικαστικά γιὰ τίς πρωινές τῆς τίς δουλές.

Ἐσιαξε λίγο μὲ τὰ δάχτυλά του ὁ Μῆτσος τὰ μαλλιά του, τὸ καπέλο του, κούμπωσε τὸ πανωφόρι του, κυττάχτηκε ἀπὸ πάνω ὡς κάτω κ' ἔκανε νὰ σηκωθῆ ὅμως δὲν πρόφταξε.

Στὴν ἄκρη πάλι τοῦ δρόμου κάποιος φάνηκε πῶρχουνταν. . .

Εἶταν νέος πολὺ κ' ἔμοιαζε ὁμορφος. Τὰ μαλλιά καὶ τὰ παπούτσια του στράφτανε, τὸ μουστάκι του τὸ εἶχε ξουρισμένο καὶ λίγο πρᾶμμα τὸ φαθάκι του τὸ φοροῦσε στραβά. Ἡ φορεσιά του, τὴ φόρεσε ἀπάνου του χωρὶς νὰ τὴν ἀγκίξῃ θαρρείς καὶ στὰ γαντοφορεμένα του χέρια βαστοῦσε ἕνα χρυσοχέρικο μπαστοῦνι ἀνήσυχο.

Ο Μῆτσος τὸν γνώρισε· εἶτανε τὸ πλουσιόπαιδο τὸ πολιτάκι μὲ τίς χιλιάδες πὸ τῶχε σπῆτι τῆς ἢ Στάθαινα. Ὅλοι τὸν ξέρανε αὐτόνα μέσα στὸ νησί. Ὅσοι δὲν προφτάζανε ἀπ' τίς τρέλλες του νὰ τὸν γνωρίσουνε, ἀπ' τὴν πλύστρα τὴ Στάθαινα τὸν εἶχανε μάθει πὸ σπῆτι κ' ἄνθρωπο δὲν ἄφισε νὰ μὴν τὸν παινέσῃ τὸ νοικιάτορά τῆς «τὸ καλὸ καὶ τὸ χρυσὸ τῆς τὸ παιδί». . .

Τὸν εἶδ' ὁ Μῆτσος νὰ προχωρῆ γλήγορα, προσεχτικὰ μὴν τυχόν πειραχτῆ ἢ γιαλάδα τῶν παπουτσιῶν του στὶς μυτερές πέτρες, τὸν εἶδ' ἀκόμα πὸ περπάτησε διαστικά διαστικά τὸ χέρι του στὴ γραβάτα του πάνου, πὸ τὸ σάλιωσε καὶ γάιδεψε τὰ φρύδια του. . . τὴν Ἀγγέλω σὲ λίγο πὸ γύρισε στὸν κρότο τῶν βημάτων του. . .

Ἵστερα τὴν ἀνεψιά τῆς μάντινας σὰν πεταλοῦδα πὸ πέταξε κοντὰ του καὶ τοῦπιασε τὸ χέρι. . .

— Καλησπέρα Νίκο. . .

— Καλησπέρα Ἀγγελική μου. . .

Ἡ καρδιά τοῦ Μῆτσου ἀρχισε νὰ χτυπᾷ πάλι πιὸ δυνατὰ αὐτὴ τὴ φορά.

Κρυμμένος πάντα ἄκουσε τὸ χαιρετισμὸ τους. Ἄκουγε τώρα καὶ τὴν κουδέντα τους, κορτὴ καὶ γελαστή μιὰ κουδέντα, ὅμως δὲν καταλάβαινε τίποτα. . . Ἄλλῃ γλώσσα μιλοῦσανε. . . Φράγκικα μιλοῦσανε. . . Ναι, τώρα θυμάται ὁ Μῆτσος πὸ λέγανε οἱ νησιῶτισες πῶς ἢ Ἀγγέλω στὴν Πόλη ἔμαθε καὶ τὰ φράγκικα. . .

Ο Μῆτσος τοὺς εἶδε σὲ λίγο νὰ πηγαίνουνε γιὰ τὴν ἄλλη ἄκρη τοῦ δρόμου πρὸς τὸ γύρισμα καὶ πετάχτηκε ἀπ' τὴ θέση του σὰν κάτι νὰ τὸν κέντρωσε. Ἐὰ τοὺς ἀκολουθοῦσε τώρα πιά, θ'ἀδλεπε. Ἐπρεπε χωρὶς ἄλλο γιὰ κάτι πὸ τοῦ πέρασε ἀπ' τὸ μυαλὸ νὰ δεδαιωθῆ.

Ἀρχισε νὰ προχωρῆ ἀνάμεσ' απ' τοὺς ἀγκυθένιους θάμνους, πότε σκύβοντας, πότε ἀρκουδόντας μὴν τονε δοῦνε κ' ὄλο τὰ μάτια του σὲ κείνους τοὺς δυὸ κερρωμένα, σὲ κείνο τὸ ζευγάρι πὸ γι αὐτόνα ἄλλο ἀσημότερο πρᾶμμα δὲν εἶτανε κείνη τὴν ὄρα στὸν κόσμο.

(Ἐχει συνέχεια)

M. ΚΟΥΝΕΛΑΚΗΣ

ΧΡΟΝΙΚΑ — ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ

ΚΡΙΤΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Κ. Φαλτάιτς. — 'Η Ναυμαχία τῆς Ἑλλης. — 'Ιστοῖον.

«Ἡ περιγραφή ἑνὸς πολεμικοῦ γεγονότος, λέγει ὁ κύριος Κ. Φαλτάιτς στὸν πρόλογό του, ἂν δὲν ἔχει τὸ χαρακτήρα κριτικῆς ἢ ἱστορίας γραμμῆς ἀπὸ τοὺς εἰδικούς, παρουσιάζεται ὡς φιλολογία γραμμῆς ἀπὸ τοὺς τεχνίτες τοῦ λόγου.»

Ὁ συλλογισμὸς αὐτὸς θὰ μᾶς φαίνονταν ἴσως σωστός, ἂν ὁ κύριος Φαλτάιτς δὲν περιόριζε τὴ γενικότητα ποὺ ὑπάρχει μέσο στὸν ὄρο φιλολογία χαρακτηρίζοντας τὸ ἔργο του τὰ διήγημα ἱστορικό. Πρόκειται λοιπὸν γιὰ δημιουργικὴ φιλολογία. Καί γι' αὐτὸ ὁ συλλογισμὸς του ἐκεῖνος μᾶς φαίνεται κάπως ἀποκλειστικός.

Κοντὰ στὴν ἱστορικὴ φιλολογία τοῦ εἰδικοῦ καὶ τῆ δημιουργικὴ φιλολογία τοῦ τεχνίτη ὑπάρχει καὶ ζεῖ καὶ ἐξελίσσεται μέσθ σὲ κύκλω τέλει ξεχωριστὸ καὶ ἀρκετὰ ἀξιοσέβαστο ἐκεῖνο ποὺ πρέπει νὰ ὀνομάσουμε δημοσιογραφικὴ λογογραφία. Τὸ ἱστοῖον τοῦ κυρίου Φαλτάιτς μᾶς φαίνεται πὼς ἀνήκει περισσότερο σ' αὐτὸν τὸν κύκλω. Εἶναι μιὰ πιστὴ περιγραφή τῆς ναυμαχίας τοῦ «Ἀβέρωφ», τόσο ζωντανή, τόσο σπαρταριστή, τόσο συναρπαστικὴ ὥσθ κ' ἡ ἴδια ναυμαχία, μιὰ περιγραφή ποὺ θ' ἀγοράζονται πολὺ ἀκριβὰ καὶ ἀπὸ τὸ σοβαρώτερο ἀκόμη Εὐρωπαϊκὸ φύλλο, ποὺ θὰ σημειῶνε μιὰ σπάνια δημοσιογραφικὴ ἐπιτυχία καὶ ποὺ θὰ χάριζε στὸ συγγραφέα τῆς τῆ φήμη καὶ καὶ τὸν ἐκδότη τῆς τὰ κέρδη. Ὁ κύριος Φαλτάιτς ἀξίζει νὰ ἀποκτήσῃ καὶ τὰ δύο. Πρῶτο γιὰτὶ, καθὼς εἶπαμε, τὸ ἀξίζει, γιὰτὶ τὸ βιβλίον του εἶναι γραμμῆς μὲ παρατηρητικὴτητα ποὺ δὲ δυσκολεύεται καθόλου νὰ ξεχυθῇ ἀπὸ τὴν πένα του, καὶ δεύτερο, γιὰτὶ τὸ βιβλίον του ἀποτείνεται στοὺς πολλούς. Κ' εἶναι γνωστὸ — πολὺ γνωστὸ δυστυχῶς στὴ φιλολογικὴ μᾶς κίνηση — πὼς ἡ φήμη ποὺ θὰ φέρῃ μαζὺ τῆς καὶ τὰ κέρδη προέρχεται πάντα ἀπ' τοὺς πολλούς.

Ἱστορικὸ διήγημα, δὲν εἶναι. Ἄς μᾶς ἐπιτρέψῃ ὁ συγγραφέας νὰ μὴ συμφωνήσουμε μαζὺ του. Ἴσια ἴσια, γιὰτὶ «τὰ γεγονότα, τὰ πρόσωπα, οἱ εἰκόνες, οἱ ὀμιλίες ἀκόμη εἶναι παρμένες μὲ μεγάλη ἀσθηρότητα ἀπὸ τὴν πραγματικότητα μόνο καὶ τὴν ἀλήθεια.» Τὸ διήγημα, εἴτε ἱστορικὸ εἴτε φανταστικὸ, εἶναι μιὰ δημιουργία καὶ ὁ συγγραφέας τῆς Ναυμαχίας τῆς Ἑλλης δὲ

δημιούργησε τίποτα. Βιστοῦσε μιὰ τέλεια φωτογραφικὴ μηχανὴ καὶ φωτογράφιζε. Ἄν ἡ εἰκόνα ποὺ μᾶς παρουσιάζει εἶναι θαυμάσια, αὐτὸ τὸ χρεωστῶμε στὴ φύση τοῦ ἀντικείμενου ποὺ ἀντίκρουσε ὁ φακὸς του. Καὶ δὲ μᾶς μνήσκει παρὰ νὰ παινέσουμε τὴν τελειότητα τοῦ φακοῦ του, δηλαδὴ τὴν παρατηρητικὴτητα τοῦ συγγραφέα ποὺ κατώρθωσε ν' ἀρπάξῃ τόσο καθαρὰ καὶ τίς πιὸ μικρὲς ἀκόμη λεπτομέρειες ἀπὸ μιὰ εἰκόνα τόσο πολυσύνθετη.

Καὶ δὲν εἶναι μικρὸς ἔπαινος αὐτός. Ἡ παρατηρητικὴτητα εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ σπουδαιότερα προσόντα τοῦ διηγηματογράφου. Καὶ ἂν ὁ κύριος Φαλτάιτς θελήσῃ νὰ ὑποτάξῃ τὴν παρατηρητικὴτητα του στὸ αἶσθημα καὶ στὴ φαντασία, θὰ μᾶς παρουσιάσῃ πολὺ σύντομα διηγήματα ζωντανά, καὶ ὄχι μόνο ἀληθινὰ γεγονότα — σὰν τὴ Ναυμαχία τῆς Ἑλλης.

Ο. Μ.

Σ. Ι. Β.

Εἶναι ἡ βιομηχανικὴ μάρκα τοῦ «Νεολόγου». Πολὺ παλιά, πολὺ γνωστὴ στὴ δημοσιογραφικὴ μᾶς ἀγορά. Ἀντιπροσωπεύει πάντα ἀρθρογραφικὰ προϊόντα κάποιος λογοτεχνικῆς μόδας ὑπερβολικὰ τοσοοσο καὶ κάποιος λογικῆς στερεότητος ποὺ ἐκθέτει πολὺ συχνὰ τὸ δημοσιογραφικὸ αὐτὸ ἐργαστάσιον στὴν ἐκτίμησιν τοῦ κοινού.

Ὁ κύριος Σ. Ι. Β. ἀπακολουθήσας ἐσχάτως μετὰ πολλῆς προσοχῆς τὰ ἐν τῷ ἐγγίωρῳ τύπῳ γραφέντα περὶ τῶν ἀξιώσεων τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς εἰς τὴν μεταβολὴν ἐπὶ τὸ μαλλιαρώτερον τοῦ παιδευτικοῦ παρ' ἡμῶν συστήματος, ἔλαβε τὸ θάρρος νὰ προβῇ εἰς τινὰς παρατηρήσεις καὶ ἀναμνήσεις. Μᾶς διηγήθηκε πὼς στὰ 1871 — τὰ παραμύθια εἶναι πολὺ φυσικὰ στὴν ἡλικία του — ἐπειδὴ γένηκε λόγος πὼς ὄχι τὰ στρατεύματα, παρὰ τὰ σχολεῖα τῆς Γερμανίας νίκησαν τοὺς Γάλλους, πολλοὶ γάλλοι παιδαγωγοὶ πήγανε στὴ Γερμανία, στὴν Ἀγγλία καὶ στὴν Ἀμερικὴ, μὲ σκοπὸ νὰ μελετήσουν τὰ παιδευτικὰ τοῦ συστήματος καὶ νὰ ἐφαρμόσουν κατόπι μεταρρυθμίσεις στὴ Γαλλία. Ὅταν ὁμοῦς γυρίσανε στὴ Γαλλία καὶ ἀνακοινώσανε τὰ πορίσματα τῆς μελέτης τους ἡ Σορβὼννη ἀπερήνατο ὅτι τὸ παιδευτικὸν σύστημα τῆς Γαλλίας, καθὼ ἀπορρέον ἐκ τῆς ἰδιοφυίας καὶ τοῦ χαρακτήρος τοῦ γαλλικοῦ ἔθνους ἀδύνατον νὰ τροποποιηθῇ ἀνευ κινδύνου ἀλλοιώσεως τοῦ ἐθνικοῦ χαρακτήρος, ἐκν δὲ ἀνάγκη μεταρρυθμίσεων τινῶν αὐταὶ εἰσακτεῖται τῇ χειρὶ, ἀλλ' οὐ τῷ καλάθῳ.»

Αὐτὰ ἔκανε ἡ Σορβὼννη. Μελέτησε, ἔκρινε, καὶ . . . ἀπερήνατο. Αὐτὸ ἔπρεπε νὰ κάνῃ καὶ ὁ κύριος Σ. Ι. Β. Ἔπρεπε — χωρὶς καθόλου ν' ἀφήσῃ τὴν πολυθρόνα του γιὰ νὰ πάῃ στὴν Ἀμερικὴ — νὰ πάρῃ τὴ σειρά τοῦ περιοδικοῦ «Δελτίου τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Ὀμίλου», νὰ μελετήσῃ τὸ παιδευτικὸ σύστημα

πού υποστηρίζουν μέσα στις σελίδες του οι «επιπόλαιοι, αμελέτητοι και δόξιν μεταρρυθμιστών ζητούντες» μαλλιαροί και να μας πείση κατόπι μ' επιχειρήματα επιστημονικά κι όχι με αρχαιοειδείς κλοῦμπες πώς ένα τέτοιο σύστημα δε συμφωνεί με την ιδιοφυία και τον χαρακτήρα του 'Ελληνικού Έθνους. Τότε δε θα είχε καθόλου την ανάγκη να στηρίξη άπάνω στη Σορβώννη «τάς χαλὰς και ρυσσὰς» παρατηρήσεις του.

Ο κύριος Σ. Ι. Β. προτίμησε να κάνη κάτι άλλο, περισσότερο διασκεδαστικό, και τὸν εὐχαριστούμε : Παραβάλλοντες τ' αποτελέσματα τῆς ἑλληνικῆς ἐκπαίδευσης στὴν Ἑλλάδα με τ' αποτελέσματα τῆς ἑλληνικῆς ἐκπαίδευσης στὴν Τουρκία, βρῆκε πὼς οἱ νέοι ἐκεῖ θγαίνουν σχεδὸν ἀγράμματοι ἀπὸ τὰ Γυμνάσια, ἐνῶ οἱ δικοὶ μας «διακρίνονται περὶ τὸν Ἑλληνα λόγον» πὸν τόσο ἀπολαυστικὰ μεταχειρίζεται ὁ ἀρθρογράφος μας.

Δὲ θέλουμε νὰ ἐξετάσουμε ἂν οἱ ἀπόφοιτοι τῶν γυμνασίων μας εἶναι σὲ θέση, τῆ στιγμῆ πὸν παίρνουν τὸ δίπλωμά τους, νὰ γράψουν ἕνα γράμμα ὅπου ὁ Ἑλληὴν λόγος νὰ εἶναι τὸ ὄργανο καὶ ὄχι ὁ σκοπός.

Παραδεχόμεστε πὼς ὁ κύριος Σ. Ι. Β. ἔκανε μιὰ σωστὴ παρατήρηση καὶ τὸν ρωτοῦμε : Τί φταῖνε σ' αὐτὸ οἱ μαλλιαροί; Πὼς μπορεῖ νὰ μᾶς πείση πὼς ἔταν ἐφαρμοστὴ τὸ σύστημά τους — γιὰ τὸ σύστημά τους δὲν ἐφαρμόστηκε ἀκόμη, οὔτε ἐδῶ οὔτε στὴν Ἑλλάδα — τ' αποτελέσματα θὰ εἶναι καὶ πάλι τὰ ἴδια ; Πὼς μπορεῖ νὰ ξέρη ἀπὸ τώρα πὼς τὸ σύστημά τους δὲν εἶναι ἱκανὸ ν' ἀναδείξη, ἂν ὄχι «Καλλιγάδας, Ὀρφανίδας, Ἀρεντούλας, Βερναδάκας» καὶ τόσοις ἄλλοις δυϊκοῖς καὶ εὐκτικαῖς καὶ μέσῳ ἀορίστῳ τελειωθέντας πατέρας ἡμῶν — τοῦλάχιστον ὅμως Βηλαράδες, Σολωμοῦς, Βαλαωρίτηδες, Λασκαράτους, Παλαμάδες καὶ τόσοις ἄλλοις πὸν ζοῦν καὶ πὸν θὰ ζοῦνε μέσα στὴν καρδιά τοῦ Ἑθνους, κι ὄχι μόνο μέσα στὰ λεξικά τοῦ κυρίου Βουτυρά.

Ὅταν κατορθώση νὰ λύση τίς ἀπορίες μας αὐτές, τότε μόνο θὰ παραδεχτοῦμε πὼς ὁ κύριος Σ. Ι. Β. ἔγραψε στὸ «Νεολόγο» ἄρθρο ἐπιστημονικὸ με τὸ θαρρὺ τίτλο : ἡ πρώτη καὶ μέση ἐκπαίδευση. Ἴσκι με τότε εἴμαστε ἀνγκασμένοι νὰ πιστεύουμε, καθὼς ἔλεγε ὁ μακαρίτης Γιαννόπουλος, πὼς ἡ μακροβιότητα εἶναι δυστύχημα γιὰ τὴν Ἑλλάδα, κ' εἴμαστε ἐλεύθεροι νὰ φρονοῦμε πὼς ὁ κύριος Σ. Ι. Β. ἔπρεπε νὰ περιορίσῃ τὸ ἄρθρο του στὴν τελευταία του μὴ φράση :

«Θοῦ, Κύριε, φυλακὴν τῆς στόματί μου καὶ θύραν περιοχῆς περὶ τὰ χεῖλη μου».

Ο. ΜΠΕΚΕΣ

•Η ΠΡΟΟΔΟΣ•

ὀρίζει τὸν τίτλο τῆς. Αὐτὴ τῆ φορά καταπιάνεται με τὰ καλοσηγμένα γένια τῶν κληρικῶν, με τὰ μπαστουνάκια πὸν κρατοῦν μερικοὶ ἀπὸ αὐτούς.

Καὶ ὀνομάζει ἀκοσμία τὸ πρῶτο, ἀνευλάβεια τὸ δεῦτερο !

Πολλὲς φορές συζητῶντας με ἱερομένους πὸν ἔχουνε ὅλη τὴν ἐκτίμηση καὶ τὴν ἀγάπη μας, διακρίναμε στὰ λόγια τους μέσα τὸ βαθὺ παράπονο, γιὰ τὴν ἀνεκτικότητα πὸν δείχνει ἡ κοινωνία στοὺς ἄλλους μορφωτικούς τῆς παράγοντες.

Δὲν ἔχουνε ἄδικο νὰ παραπονοῦνται.

«Ζήτημα ὁποῖον τὸ προκείμενον δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀναπτυχθῆ εἰς ὀλίγας γραμμὰς . . . Τὴν ἐκκλησίαν μας διατήρησαν αἱ παραδόσεις . . .» Καὶ τὸ ζήτημα αὐτὸ εἶναι πὸν μερικοὶ κληρικοὶ βαστοῦνε μπαστοῦνι ἀντὶ τῆς μουχλιασμένης ὀμπρέλλας !

Καὶ οἱ παράδοσεις πὸν δικτηρήσανε τὴν ἐκκλησία μας, εἶναι τὰ γένια πὸν σέρονται ἀναχρονιστικὰ καὶ ἀκαλαισθητὰ, πάνω σ' ἀπαίσιες κοιλίες ! . .

Αὐτὰ γράφονται σ' ἕνα ἀπὸ τὰ καθημερινὰ φύλλα τῆς Πόλης .

Ὅχι ! Τίς ξέρομε τίς φημισμένες παράδοσεις τῆς Προόδου;

Τοὺς κληρικούς μας τοὺς θέμε αἰώνια στὸ περιθώριο τῆς κοινωνικῆς μας ζωῆς. Τοὺς θέμε ρασοφόρους πὸν νὰ ζοῦν ἀπὸ τὰ ψύχουλα τοῦ τραπεζιοῦ καὶ τῆς φιλανθρωπίας τοῦ προύχοντα τοὺς θέμε χρυσοσαμαρωμένους μάγους πὸν νὰ δείχνουνε ἐπιτήδεια τὸ χορὸ στ' ἀρχοντικά μας ἀνδρείκελλα.

Καὶ κτυποῦμε τὰ σιαγμένα γένια, κτυποῦμε τὰ κομητὰ μπαστουνάκια γιὰ νὰ προλάβουμε σοβαρότερη χειραφέτηση.

Μὴ ἡ ἐξέλιξη κάμνει τὸ δρόμο τῆς. Χαμένοι οἱ κόποι γιὰ νὰ τὴν σταματήσουν.

Γνωρίζομε λευτερές ἀξίους εὐγενέστερης τύχης. Τοὺς τὰ εἶπαμε χίλιες φορές. Ἐνα τολμηρὸ ὀρθωμα τοῦ κεφαλιῦ, μιὰ δυνατὴ χειρονομία εἶναι ἀπαίτηση τοῦ αἵωνα, εἶναι ἡ φωνὴ τῆς ἀλήθειας

ΓΙΑΝΝΗΣ ΧΑΛΚΟΥΣΗΣ

ΚΑΠΟΙΟΣ

ἀρθρογράφος τῆς «Προόδου», στὸ φύλλο τῆς 31ης Αὐγούστου, μέσα σὲ τρίστηλο ἄρθρο καὶ με τρισάθλιχ στενοκεφαλιὰ, ἀσυνήθιστη ἴσκι με σήμερα στὴν προοδευτικὴ ἀντιληψὴ τῆς ἐφημερίδας του, «διερατᾶται ἂν εἶναι ἔξυπνος ἢ ἂν ὀνειρεύεται».

Εὐτυχίως, τὰ ροχαλητὰ πὸν βροντοῦν μέσα στὸ ἄρθρο του ἀπαντοῦν ὀριστικὰ στὴν τόσο δικαιοδογημένη ἀπορία του: Ὁ ἀρθρογράφος δὲν εἶναι καθόλου ἔξυπνος. Κοιμάται κι ὀνειρεύεται. Κοιμάται τὸν βαθύτερο ὕπνο, τὸν ὕπνο τὸν ἀξύπνητο τοῦ παρελθόντος, κι ὀνειρεύεται — σωστός ἐφικτῆς — πὼς ἡ Ἐκκλησία μας «διαρρέει εἰς τὴν Ἑλλάδα, παρέλυσεν εἰς τὰς μέγαν χειραφετηθείσας ἐπαρχίας, σκαλεύεται ἐδῶ», πὼς ἡ Ἐκκλησία μας δὲν ὑπάρχει πιά, πὼς δὲν ὑπάρχει πιά ἀρχή, πὼς «ἡ κοινωνία ἢ Ἑλληνική, ἢ σῶφρων καὶ ὑπερήφανος διὰ τὰ ἱερά τῆς» καταστράφηκε καὶ πάσι, σὲ βαθμὸ πὸν «ματᾶί-

ως αναζητεί κανείς και εκείνην και αυτήν», και πώς «ἐνῶ ὅλοι προσβλέπουν πρὸς τὸ Κέντρον ἐδῶ ὡς τὴν μόνην ὑπολειφθεῖσαν ἀγκυραν σωτηρίας, τὰ πράγματα ἔρχονται νὰ μᾶς ἀποδείξουν ὅτι ἐδῶ ἐκμικεύεται καὶ προάγεται ὁ μεγαλειότερος κίνδυνος»

Παῖος κίνδυνος ; ποῖα πράγματα ; ποῖα φοβερὰ καταστροφή ἐκμαιύεται ἄραγε στὸ Κέντρον ; Μήπως νέοι Ναβουχοδονόσορες κ' Ἐβίλμεροδοὶ καὶ Νέρωνες καὶ Διοκλητιανοὶ ἀνοίξανε πάλι τὸν λάκκο τῶν λεόντων, τὴν κάμινον τοῦ πυρὸς τὴν καιομένην καὶ τὰ χριστιανοφάγα ἀμφιθέατρα τῆς Ρώμης ; μήπως στὸλοι Περσῶν καὶ Ἀβάρων σταματήσανε πάλι μπροστὰ στὴ Βασιλεύουσα ; — ἢ μήπως ὁ χριστιανικὸς Τοποτηρητὴς μᾶς ἀποφάσισε ν' ἀλλοιοποιήσῃ ; Τόποτ' ἀπ' αὐτά. Ἡ χριστιανισμὸς μπορεῖ νὰ εἶναι ἡσυχία, κ' ἡ κοινωνία ἢ Ἑλληνική μπορεῖ νὰ ἐξκολληθῇ νὰ περηκνεύεται γιὰ τὰ ἱερά της. Ἐνας ἀπλὸς ἐφιέλτης, σπάνιος βέβαια, μὰ πολὺ φυσικὸς σ' ὅσους συνήθισαν νὰ κοιμούνται τόσο ἀκαίρα, τάραξε τὰ ὄνειρα τῆς «Προόδου.» Καὶ τῆς φάνηκε πὼς ἢ Ἐκκλησίᾳ μας κινδυνεύει, πὼς ἢ κοινωνία μας καταστράφηκε, ξέρετε γιὰτί ; γιὰτί ἢ Ἐπιτροπὴ τοῦ Ἀγ. Γιάνη τῶν Χίων στὸ Γαλατᾶ δημοσίευσε μὴν ἀγγελίαν γρημμένη μὲ τρόπο πού δὲν ἄρτετε στὸν προοδευτικὸ μας ἀρθογράφον, δηλαδὴ στὸν ἀρθογράφον τῆς «Προόδου.»

Ἀντιγράφουμε τὴν ἀγγελίαν :

«Ναὸς Ἁγίου Ἰωάννου τῶν Χίων. Ἐκάστην Κυριακὴν τετραπῶν εἰς τὸν ἅγιον Ἰωάννην τῶν Χίων ἐν Γαλατᾶ. Χορὸς εἴκοσι προσώπων. Διεύθυνσις κ. Σ. Σταματιάδου. Ὁρα 10ῃ μέχρι τῆς 11 1)4. Κυριακὴ 1ῃ Σεπτεμβρίου. Ἀπόδοσις τῆς ἑορτῆς τοῦ ναοῦ. Ἱεουργία καὶ κήρυγμα τοῦ Σεβ. ἁγ. Δαρδανελλίων κ. Εἰρηναίου. Συλλειτουργοὶ οἱ προϊστάμενοι τῶν Ἑλληνικῶν ἐκκλησιῶν Ὁδησοῦ καὶ Ταϊγανίου. Ὁ πολυχρονισμὸς τοῦ Βασιλέως.»

Αὐτὸ εἶναι τὸ θηρίον πού καταβρόχθισε τὸ ἔθνος μας. Τοῦ κάκου προσπαθήσαμε νὰ θροῦμε κανένα μέρος του τρωτό, γιὰ νὰ τοῦ καταφέρουμε κ' ἐμεῖς, μαζὺ μὲ τὸν ταρταρινικὸ Ἀγ. Γιώργη τῆς «Προόδου», τὸ θανάσιμο χτύπημα πού θὰ μᾶς ἔσωζε ἀπὸ μιὰ τέτοια φοβερὴ καταστροφή. Δὲ θρήκαμε παρὰ μόνον μικρὰ καὶ κομμένες φράσεις, χωρὶς καμμιά ἐπίδειξη, χωρὶς κανένα παραγέμισμα, ἕνα ὕψος ἀπλό, θετικόν, ἀρκετὰ, σὰ θέλετε. Ξερό — τὸ ὕψος ἐκεῖνο πού χαρακτηρίζει τοὺς ἀνθρώπους πού ξέρουνε τί θέλουν καὶ πού ἔχουν τὴ δύναμιν νὰ θέλουν ἐκεῖνο πού ξέρουνε.

Ἴσως τὸ ὕψος αὐτό — καὶ τὸ ἴσως εἶναι περιττό γιὰ ὅσους ψυχολογήσανε λι, ἀκί τοὺς γραφιάδες μας — πείραξε τὰ νεῦρα τῆς «Προόδου.

Ἄν τὰ ἴδια τὰ πράγματα γραφοῦντανε μὲ τὴ μακαρονίστικη πολυτέλεια πού ἔχουν οἱ ρεκλάμες τοῦ Ἁγίου Φανουρίου καὶ τῶν πρὸς τὸ χριστεπώνυμον πλήρωμα τὴν δόξαν καὶ μεγαλοπρέπειαν αὐτοῦ διαφημιζόντων καλλιρύνων ψαλτῶν καὶ ἱερέων μας, τὸ πρᾶμα θὰ περνοῦτε ἀπρηκτῆρητο.

Παραφράζουμε τὴν ἀγγελίαν γιὰ νὰ ικανοποιηθῇ κ' ἡ ὄρεξις πού αἰσθάνε-

νομάζεται σαπίλα, ὀπισθοδρομικότητα, ραγιαδοσύνη. Ὀνομάζεται τὸ παρελταί, φαίνεται, γιὰ τὰ λογοτεχνικὰ μακαρόνια ὁ ἀρθογράφος τῆς Προόδου :

Τῇ προσεχεῖ Κυριακῇ 1ῃ Σεπτεμβρίου γενήσεται ἀπὸ τῆς 10ῆς μέχρι τῆς 11ῆς πρωΐνης ὥρας ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου ἐν Γαλατᾶ, ἢ ἀπόδοσις τῆς ἑορτῆς τοῦ ναοῦ, καθ' ἣν ὁ μὲν Σεβ. ἁγ. Δαρδανελλίων κ. Εἰρηναῖος θέλει ἱεουργήσῃ καὶ κηρύξῃ τὸν θεῖον λόγον, συλλειτουργούντων τῶν προϊτταμένων τῶν Ἑλληνικῶν Ἐκκλησιῶν Ὁδησοῦ καὶ Ταϊγανίου, ὁ δὲ καθ' ἑκάστην Κυριακὴν ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Κυρίου Σ. Σταματιάδου ψάλλων ἐν τῷ ναῷ καὶ ἐξ εἴκοσι προσώπων ἀπαρτιζόμενος τετράφωνος χορὸς θέλει ψάλλῃ, σὺν τοῖς ἄλλοις, καὶ τὸν πολυχρονισμὸν τοῦ Βασιλέως.»

Δόξα σοι ὁ Θεός! κατωρθώθηκε, μᾶς φέρεται, νὰ μὴν παραλήψουμε τίποτα. Κ' εἴμαστε βέβαιοι πὼς μιὰ τέτοια χαριτωμένη διατύπωση τῆς ἀγγελίας δὲ θ' ἀνάγκασε τὸν ἀρθογράφον μᾶς νὰ γυρεύῃ βοήθειαν, μέσθ σ' ἕνα ἔθνος πού ἄρχισε νὰ προχωρῇ στὸ φωτολουσμένο δρόμον τῆς προόδου μ' ὅλα τὰ νεῦρα τοῦ αἰῶνα μᾶς, ἀπὸ μιὰ σκιά, ἀπὸ τὴ σκιά ἐνὸς νεκροῦ, ἀπὸ τὴ σκιά τοῦ ἀείμνηστο Πατριάρχῃ Ἰωακείμ.

Δὲν ξέρουμε ἂν ἡ «Πρόδος» ἔχει ἰδιαιτέρους λόγους νὰ θυμᾶται τόσο πικρὰ τὸν ἀείμνηστο Πατριάρχῃ Ἰωακείμ. Τὸ νὰ θέλῃ ὁμοῦ νὰ στιγματίσῃ μιὰ δουλειὰ τόσο ἐμορφη καὶ τόσο φωτεινὴ, μὲ τὴν ἀμφίδουλη ἰδέα πὼς δὲ θὰ τὴν καταλάβανε καὶ δὲ θὰ τὴν εὐλογοῦσε ὁ ἀείμνητος Πατριάρχης, εἶναι σὰ νὰ θέλῃ ν' ἀρνηθῇ τὴ χρησιμότητα τοῦ ἡλεκτρισμοῦ γιὰτί τὸ δυνατὸ του πρὸς θὰ πείραζε ἴσως τὰ μάτια τοῦ Κομπούκιου.

Συστήνουμε στὸν ἀρθογράφον μᾶς νὰ περᾶ πότε πότε μπροστὰ ἀπὸ τὴν Ἀγγλικὴ Ἐκκλησίαν τοῦ Πέρα. Ἐκεῖ, κάθε Κυριακὴ καὶ κάθε γιορτὴ θὰ διῆ ἐκεῖνο πού θὰ τὸν τρώμαζε περισσότερο, θὰ διῆ τὸ πρόγραμμα τῆς λειτουργίας, ἀναστηλωμένο, καθὼς γράφει, σ' ἕνα ἀπὸ τοὺς κεντρικώτερους τοίχους τῆς Πόλης μας.

Κι ἂς εἶναι βέβαιος πὼς οὔτε ἡ Ἀγγλικὴ Ἐκκλησία «διαρρέει» οὔτε τὸ ἔθνος τὸ Ἀγγλικὸ καταστράφηκε, οὔτε ἡ ἀρετὴ, ἢ σωφροσύνη καὶ ἡ περιφάνεια χαθήκανε γι' αὐτὸ μέσθ ἀπὸ τὴν Ἀγγλικὴν κοινωνίαν.

Ὁ ἀνώνυμος ἀρθογράφος τῆς «Προόδου» γυρεύει ἕνα ὄνομα καὶ τοῦ τὸ δίνουμε : «Ὁ ἰδιοφυὴς πρωτεργάτης καὶ ὁ ἀγνωστος νεωτεριστὴς» πού ἔγραψε τὴν ἀγγελίαν ἐκεῖνη εἶναι ὁ Κύριος Γιάννης Χαλκούσης, ὁ συνδιευθυντὴς μᾶς. Γράφουμε τ' ὄνομά του, γιὰτί εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ λίγα φωτεινὰ ὀνόματα πού θὰ μείνουν μέσθ στὰ χρονικὰ τῆς πόλης μας καὶ γιὰτί ἢ ἀγγελία του ἐκεῖνη ἢ ἀπλή καὶ ἢ λιγύλογη, ἔχει γιὰ τὴ μελλοντικὴ τύχην τῆς κοινωνίας μας περισσότερη σημασία ἀπ' ὅλα τὰ δεκάρικα ἄρθρα πού ἔγραψε καὶ πού θὰ γράψῃ ὁ ἀρθογράφος μᾶς ἐνὸςθ θὰ βρῖσκη πελατεία γιὰ τὸ δημοσιογραφικὸ του ἐμπόριον.

Δὲν τοῦ ζητοῦμε, γι' ἀντάλλαγμα, τ' ὄνομά του γιὰτί τὸ ξέρουμε. Ὁ-

θόν και μάλιστα τὸ πανάρχαιον, καθὼς γράφει, παρελθόν. Εἶναι ἡ κουκουβάγια πού ἔστησε τὴ φωλιά της πάνω στὸ γκρεμισμένο ντουβάρι τῆς κοινωνίας μας καὶ πού πετᾷ τὰ θλιβερά της κλάματα, γιὰ τὴ νοιώθει, μέσα στὸ ροδοχάραμα τῆς Ἀνατολῆς, νὰ πλησιάζουν, φαιδροὶ κι ἀποφασιστικοί, οἱ σκαπνεῖς τῆς ἐθνικῆς μας παλιγγενεσίας.

Ὁ. ΜΠΕΚΕΣ

ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ

Μὲ τὴν ἀρχὴ τοῦ φθινόπωρου θ' ἀρχίσῃ πάλι τὶς τακτικὰς του ἐργασίας τὸ «Προοδευτικὸ Κέντρο». Ἡ προπαρασκευαστικὴ δουλιὰ τῆς ἀνασυγκρότησής του τελείωσε καὶ συμμαζεύτηκε ὅσο ὕλικὸ ἀπόμεινε ἀκόμα ὄρθιο ὕστερα ἀπὸ πέντε χρόνια ἀναγκαστικῆς δικκοπῆς κάθε δουλιᾶς.

Τὸν ἐρχόμενον χειμῶνα θὰ δοθοῦν ἀρκετὲς φιλολογικὰς διαλέξεις καὶ ἴσως καὶ φιλολογικὰς ἡμερίδες.

Ο ΛΟΓΟΣ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΔΙΕΥΘΥΝΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟΥΣ Κ^{οι} Ο. ΜΠΕΚΕ ΚΑΙ Γ. ΧΑΛΚΟΥΣΗ

ΣΥΝΔΡΟΜΗ

Στὴν Πόλη, γιὰ ἕνα χρόνο . . . . . Γρ. 200

Στὸ ἐξωτερικόν, γιὰ ἕνα χρόνο . . . . . Φρ. 20

Γιὰ ἕξι μῆνες τὰ μισά.

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ: Péra, Arslan Sokak, N° 5. — Constantinople.

Ἐπιμετοδότης: Ὁ Υπεύθυνος Χ. ΣΑΡΑΦΟΠΟΥΛΟΣ